

Doe-het-zelfpakket

handleiding leerjaar 2

*Duik mee in de wereld van
Studio taal en spelling!*

Studio

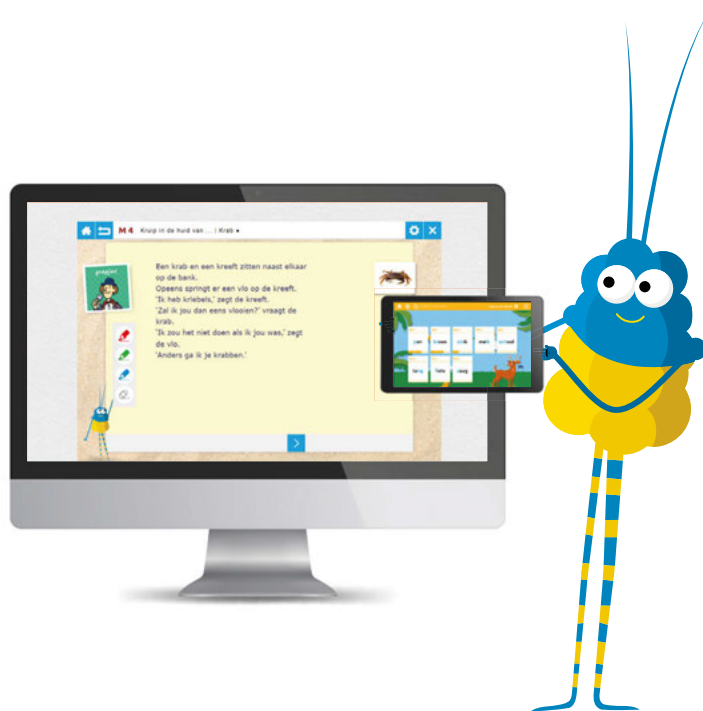
taal en spelling

Beste leerkracht,

In dit Doe-het-zelfpakket vind je enkele lessen van *Studio taal en spelling* om in jouw klas uit te proberen. Onze adviseurs hebben hun favoriete lessen geselecteerd, waardoor we ervan overtuigd zijn dat zowel jij als jouw leerlingen met veel plezier aan de slag zullen gaan met de lessen. Daarnaast vind je ook **Mijn woordenblad!**, **Studio leeswijzer** en **Studio woordwijzer** in dit Doe-het-zelfpakket. Dat zijn handige hulpmiddelen om in te zetten tijdens je lessen.

Met de **uitgebreide software** van *Studio taal en spelling* breng je taal écht tot leven. Activeer dus zeker jouw proeflicentie! Je vindt het stappenplan op de volgende pagina. Naast de lessen taal en spelling vind je ook nog enkele leuke tips om toe te passen tijdens andere vakken. We bieden je hiermee extra inspiratie om de methode nog meer tot leven te laten komen.

We wensen je veel plezier! Heb je nog een vraag of wat hulp nodig? Onze adviseurs staan voor je klaar. Neem contact op via uitgeverijzwijsen.be/adviseurs

Studio

taal en spelling

Doe-het-zelfpakket leerjaar 2

In dit Doe-het-zelfpakket vind je de lessen taal en spelling voor **leerjaar 2**. Laat je verwonderen en duik mee in de speciaal voor jou geselecteerde lessen uit blok 4 van *Studio taal en spelling*.

Ontdek meer over ridders in de les **technisch lezen**. Zouden jouw leerlingen een ridder willen zijn?

De les **spreken/luisteren** komt tot leven met de filmpjes uit de software. In deze les leren leerlingen alles over gevoelens en emoties. Zo kunnen je leerlingen emoties beter herkennen bij hun klasgenootjes.

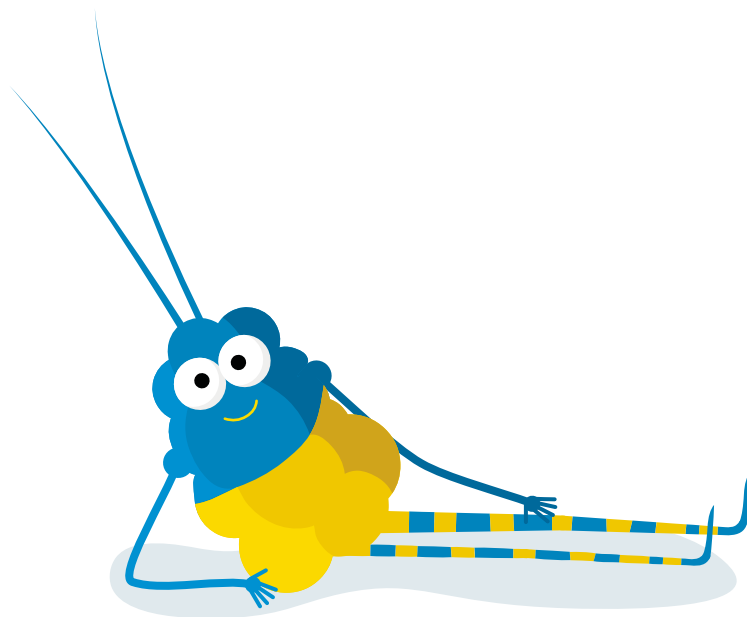
Maak van de emoties die aan bod komen tijdens de les spreken/luisteren ook eens individuele kaartjes die leerlingen op hun bank kunnen leggen, zo kun jij als leerkracht of de klasgenoten sneller detecteren hoe iemand zich voelt na bv. een middagpauze of op een bepaalde dag.

In de les **begrijpend lezen** leren je leerlingen recepten lezen.

Breng je les hierna tot leven: bak koekjes met jouw leerlingen of brouw samen het recept van de liefdesdrank!

Veel plezier! Laat ons zeker weten wat jouw favoriete les was.

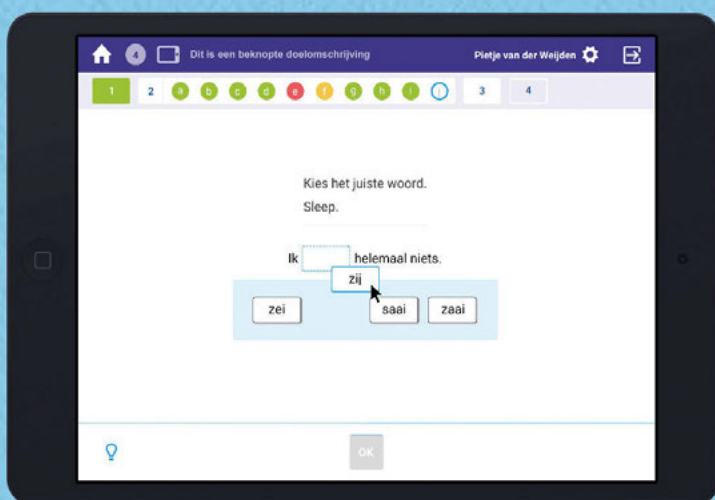

Ontdek de uitgebreide software van

Studio

taal & spelling

Met de oefensoftware oefenen leerlingen op hun eigen tempo én op hun eigen niveau, op school en thuis.

De voordelen van de oefensoftware:

- De software is **ADAPTIEF**: hij past zich aan aan het niveau van de leerling
- De leerkracht heeft inzicht in de resultaten
- Ruim aanbod aan oefeningen
- Aandacht voor automatisering
- Met beloningssysteem voor leerlingen

Stap 1: inloggen via Licentieregie (<https://licentieregie.uitgeverijzwijsen.be>)

- Heeft je school nog **geen account** in licentieregie?
Wijs een persoon aan als beheerder en volg onderstaande stappen:

Bestellen Zwijsen-licenties

In Licentieregie kunt u namens uw school bestellingen doen voor een of meerdere online Zwijsen-programma's.

Heeft u al inloggegevens, dan kunt u direct [inloggen](#) voor uw school en direct licenties bestellen of beheren.

Uw school zoeken

Voer de vier cijfers in van de **postcode** van de school waarvoor u licentie(s) wilt bestellen en klik op de knop *Zoek op postcode*.

Postcode school:

[Zoek op postcode](#)

U doorloopt de volgende stappen in het bestelproces

1. Kies uw school of log in.

- Heeft je school **wel een account** in licentieregie?
De beheerder van de school moet zich aanmelden.

Opgelet: personen die **NIET** aangesteld zijn als beheerder van de school, kunnen onderstaande wijzigingen **NIET** verrichten in licentieregie of de leerkrachtmodule.

Stap 1a: kies de gewenste methode

Ga naar 'Methode kiezen.'

Vervolgens krijg je het overzicht aan licenties van de gekozen methode.

Programma's kiezen	Licentie type en startdatum	Overprijs met instaptoelating	Origineel prijs	Totaal
Leerjaar 2	Software Studio Taal Leerjaar 2	€ 75,00	€ 125,00	-
				Totaal Leerjaar 2 € 0,00
Leerjaar 3	Software Studio Taal Leerjaar 3	€ 75,00	€ 125,00	-
				Totaal Leerjaar 3 € 0,00
Leerjaar 4	Software Studio Taal Leerjaar 4	€ 75,00	€ 125,00	-
				Totaal Leerjaar 4 € 0,00
				Totaal Studio Taal € 0,00

Stap 1b: activeer de licentie

Activeer een licentie:

- Vink in het linkervakje de gewenste licentie (per leerjaar) aan.
- Kies voor 'vaste licentie' of 'proeflicentie' bij licentietype.
- Tenslotte klik je op het gewenste softwareprogramma, plaats deze in je winkelwagen en voltooi je bestelling.

Programma's	Licentie type en startdatum	Jaarprijs met inschrijving	Eenmalige jaarprijs	Prijs	Prijzen
☒ Studio Taal					
Leerjaar 2					
☒ Software Studio Taal Leerjaar 2	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
				Totaal Leerjaar 2	€ 0,00
Leerjaar 3					
☒ Software Studio Taal Leerjaar 3	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
				Totaal Leerjaar 3	€ 0,00
Leerjaar 4					
☒ Software Studio Taal Leerjaar 4	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
				Totaal Leerjaar 4	€ 0,00
				Totaal Studio Taal	€ 0,00

Programma's	Licentie type en startdatum	Jaarprijs met inschrijving	Eenmalige jaarprijs	Prijs	Verwijder
Studio Taal					
Software Studio Taal Leerjaar 2	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
Software Studio Taal Leerjaar 3	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
Software Studio Taal Leerjaar 4	Proeflicentie per direct	€ 75,00	€ 125,00	-	
				Totaal bestelling	€ 0,00

Proeflicentie = Uitgeverij Zwijsen biedt je de mogelijkheid om eenmalig de software 3 maanden gratis uit te proberen. Na deze periode stopt de software automatisch.

Indien je als school na de proefperiode van 3 maanden wenst verder te werken met de software, dien je bovenstaande stappen terug uit te voeren en bij licentietype te kiezen voor 'vaste licentie'.

Opgelet:

- Vergeet niet 'akkoord' aan te vinken.
- Zodra bevestigd, krijgt de beheerder per direct een mail toegestuurd. Via deze mail dien je nog de algemene voorwaarden te accepteren. Hierna kan de school met de software aan de slag. De beheerder kan dat op zijn/haar beurt leerkrachten van de andere klassen gaan toevoegen zodat deze ook actief aan de slag kunnen met de software.

Dit doe je door: Klasbeheer > Leerkrachten > Invoeren > Gegevens effectief invoeren > Klik op 'toevoegen'

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

	Kleur het antwoord.
	Kruis het antwoord aan.
	Zet een rondje om het antwoord.
	Zet een streep onder het antwoord.
	Schrijf je antwoord op.
	Verbind.
	Bespreek samen.
	Werk samen met je maatje.
	Lees de tip.
	Lees goed.
	Lees goed en vlot.
	Lees vloeiend.
	Lees in je boek.
	Ga verder in Vloeiend & vlot.

10 tips bij vloeiend lezen

Wat zie ik in de tekst?

- 1 Ik bekijk de tekst voor het lezen.
- 2 Ik let op de leestekens.
- 3 Ik let op de beschrijvende woorden.

Wat hoort bij elkaar?

- 4 Ik lees zinnen, geen losse woorden.
- 5 Ik lees zinnen, geen regels.
- 6 Ik lees groepjes woorden bij elkaar.
- 7 Ik kies goede adem-momenten.

Wat kan ik met mijn stem duidelijk maken?

- 8 Ik leg nadruk op belangrijke woorden.
- 9 Ik maak de tekst boeiender met mijn stem.
- 10 Ik gebruik verschillende stemmen.

Studio
taal

HANDLEIDING

LESVERLOOP

Het toernooi

In de tijd van de ridders werd er vaak een toernooi gehouden. Een groep ridders kwam bij elkaar. Elke ridder had een mooi en sterk paard bij zich. En natuurlijk ook een harnas en wapens.

Ridder tegen ridder
Om de beurt gaan twee ridders de strijd met elkaar aan. Het gaat niet om een beetje stoeien: ze vechten om de eer.
De twee ridders rijden te paard op elkaar af. Elk met een lans in de hand.
Een lans is een lange stok.
Daarmee willen ze elkaar van het paard stoten.
Wie de ander op de grond gooit, is de winnaar.
Er is ook publiek bij.
De dames zwaaien met hun zakdoek.
Ze juichen en klappen.
Zo moedigen ze de ridders met veel lawaai aan.

Groot gevecht
De ridders vechten ook in groepen. Dan gebruiken ze hun zwaarden. Zo oefenen ze voor als er oorlog komt. Het is best wel gevaarlijk. Er vloeit dan ook vaak bloed bij.

Ringsteken
Op een toernooi gaat het nooit alleen maar om vechten. Er worden ook spelletjes gedaan. Bij ringsteken komt een ridder in galop op een ring af. Hij moet zijn lans door de ring heen steken.

Na afloop
De dag eindigt met een maaltijd aan lange, mooi gedekte tafels. De paarden gaan op stal en krijgen hooi. Dat doet de schildknaap. Hij is het hulpe van de ridder. Nu doet hij nog niet mee met het toernooi. Maar later wel. Als hij groot genoeg is om te vechten.

M4 woorden met aai, ooi, oei

Deze groepjes letters zie je vaak samen:
aai, ooi, oei.
Je zegt ze altijd hetzelfde:
aaj, ooj, oej.

zwaaien   strooien   knoeien
lawaai   toernooi   snoeischaar
draaikolk   vogelkooi   tuinsproeier

M4 woorden met aai, ooi, oei

saai   zaaien   dooien   roeien
draait   draaien   weggoeien   gloeien
mooi   papegaai   apenkooi   vloeistof
goot   zwaailicht   hooikoorts   roeiboort
sproeit   draalmolen   vlooiensband   reddingsboei

In de dierentuin verblijven de apen in een apenkooi.
Van grassen en bomen krijg ik in de lente hooikoorts. Ik nies dan veel.
Onze hond heeft minder jeuk nu hij een vlooiensband draagt.
Water is een vloeistof. Je kunt het gieten.
Toen Tom in het water viel, werd hij gered met een reddingsboei.

Op verkenning

Verken samen de tekst *Het toernooi*.

Zoom in op het webadres en de inleiding en lees die voor.

- Wat voor soort tekst is dit? (pagina op het internet)
- Waarover gaat dit stukje tekst? Hoe weet je dat? (eigen antwoord)
- Ben je nieuwsgierig om de tekst te lezen? Lijkt het jou spannend, stom, raar ...?

Inzoomen op

Lees de vetgedrukte inleiding nogmaals vloeiend voor in de leerkrachtassistent.

Laat daarna de gemarkeerde versie zien. Bespreek met de leerlingen de woorden met de gemarkeerde letters. Wijs erop dat je de letters aai, ooi, oei vaak samen ziet en dat je die groepjes letters altijd hetzelfde uitspreekt: aaj, ooj, oej.

Lesdoel bespreken

- Woorden met aai, ooi, oei goed en vlot lezen.
- Nadruk leggen op belangrijke woorden.

Uitleg

Woordenschat > struikelwoorden

Bespreek de woorden *stoeien* en *vechten om de eer*.

Vloeiend lezen > tip

Bekijk samen met de leerlingen het filmpje dat hoort bij tip 8.

Vloeiend lezen > modellen

Lees het fragment op het digibord eerst voor zonder bepaalde woorden nadruk te geven. Laat een leerling reageren.

Bespreek de tip *Leg nadruk op belangrijke woorden*. Toon kort het fragment mét markeringen. Je kunt met je stem duidelijk maken wat in de zin vooral belangrijk is en dus benadrukt moet worden.

Lees daarna de ongemarkeerde versie vloeiend voor.

Werkinstructie

leerwerkboek plus p. 74 en 75 | Vloeiend & vlot p. 68 tip 8

Stimuleer de leerlingen om goed te oefenen met de zandloperoefening. Spreek met hen af dat je, tijdens het terugkijken, een aantal leerlingen een leesbeurt zult geven. Op die manier kunnen ze laten zien hoe goed ze lezen.

Correct en vlot lezen > woordtype

Toon het filmpje over woorden met aai, ooi, oei.

Een tekst op AVI M4 correct, vlot en vloeiend lezen met begrip.

•• Correct en vlot lezen: woorden met aai, ooi, oei.

•• Vloeiend lezen: nadruk leggen op belangrijke woorden.

Correct en vlot lezen > inoefenen ••

Woordrijtjes uit Vloeiend & vlot p. 50 en 51 hardop lezen.

voor-koor Bouw de woordrijtjes per woord op.

voor-koor Lees rijtje voor rijtje in zijn geheel.

koor Lees de woorden nogmaals in rijtjes of lees ze in regels.

koor-zelf Hussel daarna de rijtjes of alle woorden. Laat de leerlingen samen of individueel de woorden lezen. Spreek met hen af dat je, tijdens het terugkijken, een aantal leerlingen een leesbeurt zult geven. Op die manier kunnen ze laten zien hoe goed ze lezen.

Werkinstructie ••

leerwerkboek p. 4 | Vloeiend & vlot p. 50-53

Aan de slag

LEERWERKBOEK

Alle leerlingen zijn zelfstandig aan het werk. Indien nodig, kun je de leerlingen van aanpak 1 begeleiden tijdens het maken van de opdrachten in het leerwerkboek.

Begeleide verwerking •

Opdracht 1 > tekst

voor Lees de inleiding van de tekst rustig voor met de juiste intonatie.

De leerlingen wijzen mee.

zelf De leerlingen lezen daarna met hun maatje de rest van de tekst. Ze lezen om beurten steeds een stukje voor.

Opdracht 2 en 3

De leerlingen maken deze opdrachten zelfstandig.

Extra opdracht > woorden

Bij deze opdracht passen de leerlingen het correct en vlot lezen van het nieuwe woordtype nog eens toe. Als er voldoende tijd is in de les maken ze deze opdracht in de klas. Geen tijd meer in de les, gebruik dan deze opdracht dan als leesopdracht thuis of bij contractwerk.

Na het maken van de opdrachten kunnen de leerlingen verder oefenen in Vloeiend & vlot.

Terugkijken

Correct en vlot lezen > laat horen

Het woordtype uit deze les wordt geflitst. De leerlingen laten horen hoe goed ze het nieuwe woordtype al lezen.

Ik begrijp & ik vind

Bespreek de opdrachten uit de leerwerkboeken.

Aan de slag

1 Lees de tekst *Het toernooi*. Kies daarna een stukje uit de tekst. Lees dat goed en vlot voor aan je maatje.

Ik begrijp & ik vind

2 De ridders op het toernooi zijn geen vijanden van elkaar. Door welke twee zinnen uit de tekst weet je dat? Kruis aan.

- Dan gebruiken ze hun zwaarden.
- De ridders vechten ook in groepen.
- Het is best wel gevaarlijk.
- Er worden ook spelletjes gedaan.
- De dag eindigt met een maaltijd.

3 Had jij een ridder willen zijn? Kruis aan.

- Ik had wel een ridder willen zijn.
- Ik had geen ridder willen zijn.

Vertel aan je buur waarom jij wel of waarom jij geen ridder had willen zijn.

Extra opdracht

Lees de woorden. Zet een kring om de dieren.

vogelkooi   haaien   kraaien   papegaai
roeiboot   vlooiensband   draaideur   knoeien   koeien

Lees alle woorden nog een keer.

Heb je nog tijd? Oefen nog in Vloeiend & vlot. 50-53

M4 woorden met aai, ooi, oei

Kersenvlaai

Zondag was ik bezig een sneeuwpop te maken. Het dooidde nog niet, mijn wangen gloeiden van de kou. Toen moest ik met papa mee naar het feestje van tante Els. 'Daar staat de kersenvlaai al klaar!', zei papa. Het was heel glad op de weg, de auto schoof weg. 'Waarom stroomelen ze op zondag geen zout?', bromde papa. Een auto met een zwaailicht haalde ons in. Want er was een vrachtwagen tegen een paal gebotst. 'Ik wil geen paniek zaaien, maar dit is echt gevaarlijk! Dus laat die kersenvlaai maar, we draaien om', riep papa.

M4 onderhoud

meisje	duw	• lawaai	zijde
kraai	weer	• schatkist	kelder
welk	haver	• lucht	snikken
tuinstoel	spaken	• schreef	behang
stroop	kreeft	• duimpje	• papegaai
nu	vijver	• vogelkooi	kieuw
zoete	gesp	• vlo	heten
stranden	kraal	• stank	• snoeischaar
blaffen	waslijn	• laatst	slager
verstopt	schub	• bloei	zeewier

MATERIAAL

- leerkrachtassistent
- Vloeiend en vlot M4 p. 50-53, p. 68 tip 8
- leerwerkboek p. 2-4
- leerwerkboek plus (aanpak 3) p. 72-75

DIDACTISCHE INFO

In deze les ligt de focus op informatieve teksten. De leerlingen lezen een informatieve website.

OP RONDE

- Controleer of de opdrachten 1 en 2 voldoende helder zijn voor de leerlingen. Licht de opdrachten eventueel toe.
- Controleer of de bedoeling van de opdrachten voldoende helder is voor de leerlingen.

NOG ANDERE STRUIKELWOORDEN?

Het doel van de basisles is het correct en het vlot lezen van het nieuwe woordtype. Formuleer dat doel ook naar de leerlingen. Wanneer leerlingen vragen naar de betekenis van woorden, geef dan kort uitleg. Dat kun je doen door een contextzin te geven of door een afbeelding te tonen. Woorden waarvan je de betekenis wilt laten consolideren, bied je best herhaald aan in andere lessen. **Mijn woordenblad!** is een geschikte werkvorm om de woorden te verdiepen en te consolideren.

Aan de slag

1 Kleur in elk woord aai, ooi of oel.
 bemoeien lawaai toernooi stoeien

Lees met de zandloper de woorden goed en vlot.
 Zet een streep tot waar je komt.

verknoeien	lopend	zoals	ontsteken
theepauze	soepkommetje	prooidier	fietswrak
eierdooier	afgelopen	peuteren	grijnzend
kast	ooievaarsnest	verstoppertje	opgeheven
dirigent	regenen	steviger	vogelkooitje
afwisseling	begroeven	glazenwasser	mallen
buiginkje	thuisdoelpunt	leuwerk	hobbelen
nieuwsuitzending	chips	kiwi	koelstaarten
sabbelen	opendraaien	verdraaien	waarschuwen
fluitsolo	presentatie	feest	muzikspeler

Oefen de rijtjes nog een keer.
 Lees dan weer goed en vlot met de zandloper.
 Zet een streep tot waar je nu komt.

2 Lees de tekst *Het toernooi*.
 Kies daarna een stukje uit de tekst.
 Lees dat vloeiend voor aan je maatje.
 Leg nadruk op de belangrijke woorden.
 68, tip 8

Ik begrijp & ik vind

3 De ridders op het toernooi zijn geen vijanden van elkaar.
 Door welke twee zinnen uit de tekst weet je dat?
 Kruis aan.
 Dan gebruiken ze hun zwaarden.
 De ridders vechten ook in groepen.
 Het is best wel gevaarlijk.
 Er worden ook spelletjes gedaan.
 De dag eindigt met een maaltijd.

4 Had jij een ridder willen zijn?
 Kruis aan.
 Ik had wel een ridder willen zijn.
 Ik had geen ridder willen zijn.
 Vertel aan je buur waarom jij wel of waarom jij geen ridder had willen zijn.
 Heb je nog tijd? Lees dan in je boek.

M4 Wat kan ik met mijn stem duidelijk maken? **68**

8 Leg nadruk op belangrijke woorden.
 Laat bij het hardop lezen horen welke woorden belangrijk zijn.
 Leg nadruk op die woorden: druk daar met je stem op.
 Dan begrijpt de luisteraar de tekst het beste.
Een worm is een heel ander dier dan een rups.

9 Gebruik je stem om de tekst boeiender te maken.
 Een mop lees je anders voor dan een verhaal of een weettekst.
 Maak een spannende tekst met je stem écht spannend.
 Praat zachter of juist **harder**, l a n g z a m e r of juist sneller.
*Ze hadden zich goed verstopt.
 Maar **oei!** ... Wat was **dát** voor geluid?*

LESVERLOOP

Op verkenning

1

Bekijk het eerste filmpje.
Hoe voelen Flip en mama zich?
Kies een gevoelskaart.

Bekijk het filmpje nog eens.
Had je het goed?

2

Bekijk het tweede filmpje.
Hoe voelen Flip en mama zich?
Kies een gevoelskaart.

Bekijk het filmpje nog eens.
Had je het goed?

Uitleg

Hoe voelt iemand zich?
Dat kun je zien: aan het gezicht, aan de gebaren, aan de houding.
Dat kun je ook horen: aan de stem, aan de manier van praten.
Let daar goed op wanneer iemand iets zegt!

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Opdracht 1

Toon het eerste filmpje, maar schakel het geluid uit.

Aan de hand van hun lichaamstaal proberen de leerlingen af te leiden hoe Flip en mama zich voelen. Ze kiezen een gevoelskaart voor elke personage (zie *Praktische info*).

Bespreek **klassikaal**.

- Hoe voelt Flip zich? Waarom heb je die gevoelskaart gekozen?
- Hoe voelt mama zich? Waarom heb je die gevoelskaart gekozen?

Toon nu het filmpje met het geluid aan.

- Hoe voelt Flip zich? (trots)
- Hoe voelt mama zich? (blij, verrast)
- Wie had de gevoelens juist geraden?
- Waarom dacht je dat Flip/mama zich zo voelde?
- Wie heeft toch een andere gevoelskaart gekozen? Waarom heb je die kaart gekozen?

Opdracht 2

Speel het geluid van het tweede filmpje af. De leerlingen krijgen nog niets te zien.

Aan de hand van hun intonatie proberen de leerlingen af te leiden hoe Flip en mama zich voelen. Ze kiezen een gevoelskaart voor elk personage (zie *Praktische info*).

Bespreek **klassikaal**.

- Hoe voelt Flip zich? Waarom heb je die gevoelskaart gekozen?
- Hoe voelt mama zich? Waarom heb je die gevoelskaart gekozen?

Toon nu het filmpje met het beeld.

- Hoe voelt Flip zich? (onzeker, gespeeld onschuldig)
- Hoe voelt mama zich? (wantrouwig)
- Wie had de gevoelens juist geraden?
- Waarom dacht je dat Flip/mama zich zo voelde?
- Wie heeft toch een andere gevoelskaart gekozen? Waarom heb je die kaart gekozen?

Uitleg

LEERWERKBOEK

Lees samen de **uitleg**.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

De leerlingen werken in **heterogene duo's**.

Begeleid opdracht 3 eerst klassikaal. Vanaf opdracht 4 werken de duo's op hun eigen tempo verder.

Opdracht 3

De leerlingen bekijken de tekeningen. Ze bespreken met hun maatje hoe de kinderen zich voelen. Daarna verbinden ze elke tekening met de juiste zin.

Bespreek daarna **klassikaal**.

- Was het verschil tussen de zinnen duidelijk?
- Hoe wist je welke zin bij welk gevoel hoorde?

Enkele leerlingen lezen de **zinnen met de juiste intonatie (bang/boos/blij/verdrietig)**. Ook de juiste lichaamstaal is belangrijk.

Opdracht 4

De leerlingen lezen om de beurt een tekstballon voor. Daarbij laten ze horen en zien hoe ze zich voelen. Ze kijken en luisteren goed naar hun maatje. Hoe voelt hij zich? Waaraan merken ze dat?

De leerlingen kleuren telkens een of meer passende vakjes.

Opdracht 5

De leerlingen lezen de tekst in de stilte. Ze kiezen een gevoel dat volgens hen goed bij de tekst past. Ze oefenen de tekst in stilte en houden daarbij rekening met de juiste intonatie en lichaamstaal. Daarna lezen ze de tekst om de beurt aan elkaar voor.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 6

Deze opdracht is een **evaluatieopdracht**.

Elke leerling bepaalt welk gevoel zijn maatje bij opdracht 5 wou uitdrukken. Hij kiest een gevoelskaart die daarbij past.

Daarna bespreken de duo's hun antwoorden. Kwam het gekozen gevoel juist over? Hoe kon de luisteraar het gevoel van de spreker achterhalen? Wat bracht de luisteraar eventueel op het verkeerde been?

Bespreek enkele antwoorden **klassikaal**. Laat enkele duo's aan het woord.

Aan de slag

3

Bekijk de tekeningen.

Hoe voelen de kinderen zich?

Bespreek met je maatje.

4

Wat zeggen de kinderen?

Verbind elke tekening met de juiste zin.

Ik durf niet van de glijbaan.

Ik wil nooit meer met jou spelen!

Joepie, de zon schijnt!

Mijn konijn is dood.

4

Lees om de beurt een tekstballon voor.

Laat horen hoe je je voelt. Laat het ook zien.

Wat heb ik je gemist!

Dat mag je niet doen!

Moeten we nu al naar huis?

Zitten daar spinnen?

4

Kijk en luister goed. Hoe voelt je maatje zich?

Kleur het juiste vakje.

beurt 1	boos	verdrietig	bang	blij
beurt 2	boos	verdrietig	bang	blij

4

Waaraan merk je dat?

Kleur een of meer vakjes.

beurt 1	ogen	mond	hoofd	handen	lichaam
beurt 2	ogen	mond	hoofd	handen	lichaam

5

Lees de tekst in stilte.

Mijn broer en ik hebben een uur lang gegraven. Hij was er zeker van: er zat een schat in de grond. In onze eigen voortuin! Hij had een oud plan van het huis. Daarop stond een groot kruis. We vonden van alles: twee flessen, een paar spijkers ... Maar geen schat. Mama zag ons. Ze riep: 'Passen jullie wel op? Volgens mij loopt daar de buis naar het riool!'

4

Hoe wil je de tekst straks lezen?

Kruis aan.

- trots vrolijk
 verdrietig boos

4

Oefen in stilte.

Denk aan je stem, je gebaren en je gezicht.

4

Lees de tekst voor aan je maatje.

Lees om de beurt. Laat horen hoe je je voelt. Laat het ook zien.

Terugkijken

6

Hoe voelde je maatje zich?

Kies een gevoelskaart.

4

Waaraan kon je dat zien en horen?

Vertel.

wantrouwig   verdrietig
droevig   boos
nervus   blij
verrast   verbaasd
eenzaam   onzeker
bang

MATERIAAL

- filmfragmenten (zie leerkrachtassistent)
- kopieerblad gevoelskaarten (zie leerkrachtassistent)
- observatiewijzer spreken/luisteren (zie leerkrachtassistent)
- leerwerkboek p. 5-7

PRAKTISCHE INFO

- Bij opdrachten 1 en 2 bekijken de leerlingen **twee filmfragmenten**. Zorg ervoor dat je zowel het beeld als het geluid apart kunt uitschakelen.
- Voorzie voor elke leerling een pakketje **gevoelskaarten** (leerkrachtassistent). Druk die bij voorkeur op steviger papier af: ook in de volgende lessen van dit blok hebben de leerlingen ze nog nodig.
- De filmfragmenten zijn gebaseerd op het boek *Hier waak ik!* van Chris Winsemius, uit de serie *Toneellezen*. In volgende lessen van dit blok lezen de leerlingen ook toneel aan de hand van enkele fragmenten uit dat boek.
- Neem de **observatiewijzer spreken/luisteren** erbij. Tussentijds observeren is aangewezen.

DIDACTISCHE INFO

Aan iemands lichaamshouding kun je (meestal) zien hoe die persoon zich voelt, ook al zegt hij niets. Ook intonatie ondersteunt in principe de gevoelswaarde van wat iemand zegt (kwaad, verdrietig ...), of juist niet.

In de rugzak

In B3Les9 hebben de leerlingen hun manier van praten leren aanpassen aan de luisteraar, de situatie en de plaats.

En hierna

B4Les9 bouwt verder op deze les: de leerlingen ervaren dat een gesproken boodschap ondersteund wordt door de lichaamstaal en de intonatie die de spreker hanteert. De leerlingen spelen o.a. de filmfragmenten uit opdrachten 1 en 2 na.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Gevoelens bij zichzelf en anderen beleven, aanvaarden, herkennen en in taal uitdrukken.
- Ervaren hoe eenzelfde situatie verschillende gevoelens en gedachten kan oproepen.

TIP

Sta voldoende stil bij de verschillende emoties op de gevoelskaarten. Overloop ze samen en observeer of de leerlingen elk gevoel voldoende vatten. Breng anderstalige leerlingen eventueel al in contact met de woordenschat via *pre-teaching*.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de houding**
stand van je lichaam
Tuur is heel bang van spinnen. Dat kun je zien aan zijn houding. Telkens wanneer hij een spin ziet, krimpt hij ineen.
(Een leerling beeldt die houding uit.)
- **het riool**
grote buizen onder de grond waardoor water (van het toilet, de douche ...) loopt
Sinds er een riool is aangelegd, loopt het afvalwater niet meer naar de gracht.
(Toon een afbeelding.)

LESVERLOOP

Op verkenning

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

1. Vertel:

Sara schrijft een tekst voor de **klaskrant**. Ze wil een tekst schrijven over **konijnen**. Zo kunnen haar klasgenoten iets bijleren over dat dier. Ze leest een boek. Ze kijkt op het internet. Daarna maakt ze een **woordweb**.

2. Bekijk samen de afbeelding. Vestig de aandacht op het **woordweb**.

- Herkennen de leerlingen dat nog? Verwijs naar vorige lessen waarin het woordweb aan bod is gekomen.

Als je een tekst wilt beginnen te schrijven, kan een woordweb je helpen. In het woordweb staan woorden en soms ook tekeningen. Dat zijn allemaal ideeën. Die kun je gebruiken bij het schrijven van zinnen of teksten. Je kiest welke ideeën/woorden uit je woordweb je wilt gebruiken. Met die woorden maak je zinnen. Probeer dat in een goede volgorde te doen.

Doorwebben is nieuw. Wijs de leerlingen op het 'nieuwe' woordweb dat bij 'huisdier' is ontstaan.

3. Lees samen de tekst die Sara heeft geschreven.

- Welke woorden uit het woordweb heeft Sara gebruikt?
- Welke tekst heeft Sara geschreven? (een weettekst)
- Welke soort weettekst is het? (een weettekst waarvan je iets kunt leren (cf. B3Les4))
- Waarom wil Sara die soort tekst schrijven? (Ze schrijft een tekst voor de klaskrant. Zo kunnen haar klasgenoten iets bijleren over dat dier.)

Op verkenning

- 1 Sara wil een tekst schrijven over konijnen. Ze maakt een woordweb.

Met het woordweb schrijft Sara een tekst.

Het konijn

Een konijn heeft lange oren.
Het eet graag wortels en andere groenten.
Je kunt een konijn als huisdier houden.
Het woont dan in een kooi.
Je moet je konijn goed voederen en borstelen.

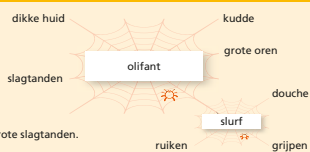
- Welke woorden uit het woordweb heeft Sara gebruikt?
Welke tekst heeft ze geschreven? Hoe weet je dat?

Uitleg

Wil je een tekst schrijven waaruit de lezer iets kan leren?
Dan moet alles wat je schrijft juist zijn.
Je schrijft dan een **weettekst**.

Zoek eerst informatie op: in een boek, op het internet, in de bib.
Maak een **woordweb**. Daarin staat alles wat je weet.
Je mag ook **doorwebben** rond een ander woord.

Denk na over wat je wilt schrijven.
Welke woorden uit je woordweb wil je gebruiken?
Maak er goede zinnen mee.
Doe dat in een goede volgorde.

Een olifant heeft grote slagtanden.
Zijn huid is heel dik.
Met zijn slurf neemt de olifant een douche.
Met zijn slurf ruikt hij en grijpt hij voedsel.

Uitleg

LEERWERKBOEK

Lees samen de **uitleg** door. Bekijk ook het woordweb.

Vestig ook hier weer de aandacht op het **doorwebben** bij 'slurf'.

Lees samen de tekst over de olifant.

- Welke woorden uit het woordweb vind je terug in de tekst?

Aan de slag

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Vertel de leerlingen dat ze net als Sara een weettekst gaan schrijven over een dier. Aan het einde van de les worden alle teksten verzameld en maken jullie daarvan samen een **dierenkrant**. Geef de krant een plaats in de klas. De leerlingen kunnen de krant raadplegen wanneer ze iets te weten willen komen over een bepaald dier.

LEERWERKBOEK

De leerlingen werken in **heterogene duo's**.

Opdracht 2

De leerlingen overleggen met hun maatje over **welk dier** ze samen een weettekst willen schrijven. Daarna vertellen ze aan elkaar wat ze al weten over het dier. De vragen in het leerwerkboek kunnen daarbij helpen.

Aan de slag

- 2 Over welk dier willen jullie een weettekst schrijven?

Wij schrijven een weettekst over _____.

Wat weet je al over het dier?
Vertel het aan elkaar.

Hoe ziet het dier eruit?
Wat eet het dier?
Welk geluid maakt het dier?
Waar woont het dier?

Voor het schrijven van een weettekst je gedachten ordenen aan de hand van een woordweb (met doorwebben).

Opdracht 3

De duo's maken een **woordweb** over hun dier. Ze schrijven om de beurt een woord op. Ze zoeken informatie op in boeken, op het internet ... (zie *Praktische info*) en vullen hun woordweb aan.

Spoor de duo's aan om ook het 'doorwebben' eens te proberen. Ze kunnen het nieuwe (ondergeschikte) web aanvullen in hun leerwerkboek.

Opdracht 4

De leerlingen schrijven in duo's een **weettekst** over hun dier. Om samen een tekst te schrijven, is **onderling overleg** belangrijk. Een van beide leerlingen doet een voorstel voor een eerste zin. De leerlingen bespreken: vinden we dat allebei een goede zin? Wat kan beter? Pas daarna schrijven ze de zin op.

Bied hulp bij het schrijven en overleggen. Geef feedback en moedig aan.

- Hoe zou je dat kunnen opschrijven?
- Wat bedoel je daarmee? Leg het eens uit, dan kunnen we samen zoeken hoe je het kunt opschrijven.
- Waarmee wil je beginnen?
- Probeer het nu eens alleen voor ...

Begeleid vooral de taalzwakkere leerlingen. Wijs de leerlingen op een logische opbouw van de tekst.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

De leerlingen **herlezen** de tekst voor zichzelf en **beoordelen** het resultaat. Ze geven ook aan of ze het al dan niet moeilijk vonden om de weettekst te schrijven.

Je kunt de teksten ook laten uitwisselen. De leerlingen beoordelen dan de tekst van een ander duo. Zorg ervoor dat ze de tijd krijgen om gerichte feedback te geven en hun mening over elkaars tekst toe te lichten. Belangrijk daarbij is dat je de leerlingen op weg zet: stel gerichte vragen en vraag door. Zorg ervoor dat dat in een positieve sfeer gebeurt.

Verzamel aan het einde van de les alle leerwerkboeken en kopieer de weetteksten. Breng ze samen in een **dierenkrant**. De leerlingen kunnen de krant op een vrij moment of tijdens een volgende les verder afwerken (een passende afbeelding zoeken, een cover voor de krant ontwerpen, de tekst overtypen of overschrijven in plaats van kopiëren ...).

Je hebt de dierenkrant nog nodig tijdens B4Les11. Voor de leerlingen kan het dus leuk zijn om de krant vóór aanvang van die les al verder af te werken. Zo kun je tijdens B4Les11 een echte 'krant' tonen in plaats van een losse verzameling weetteksten.

3 **Maak een woordweb over het dier.**
Schrijf om de beurt iets op.

4 **Wat wil je nog meer weten over het dier?**
Zoek het op!
Schrijf het ook in je woordweb.

4 **Schrijf een weettekst over het dier.**
Wat wil je eerst vertellen?
Maak een goede zin.
Vinden jullie de zin allebei goed?
Schrijf hem dan op!

Terugkijken

5 **Welke zinnen passen bij jouw weettekst?**
Kruis aan.

Deze tekst vertelt veel over het dier.
 Deze tekst vertelt niet genoeg over het dier.

Ik vind het moeilijk om een weettekst te schrijven.
 Ik vind het makkelijk om een weettekst te schrijven.

Verzamel alle teksten. Maak samen een dierenkrant!

MATERIAAL

- enkele dierenencyclopedieën (zie *Praktische info*)
- computers met internetverbinding (zie *Praktische info*)
- leerwerkboek p. 11-14

PRAKTISCHE INFO

Tijdens het groepswerk gaan de leerlingen op zoek naar meer informatie over hun gekozen dier. Leg enkele **dierenencyclopedieën** op kinderniveau klaar. Zorg ervoor dat er een computer met internetverbinding beschikbaar is. Zet vooraf enkele kindvriendelijke websites klaar of laat een kindvriendelijke zoekmachine gebruiken.

Voortaak voor B4Les11

Vertel de leerlingen dat ze in de volgende schrijfles elk een nieuwe weettekst zullen schrijven over een dier. Laat de leerlingen al even nadenken over welk dier ze willen schrijven. Vraag hun ook om al eens op zoek te gaan naar extra informatie over hun dier.

DIDACTISCHE INFO

In de rugzak

- In B1Les1 hebben de leerlingen een woordweb leren maken als hulpmiddel om voorkennis te activeren en nieuwe woorden te leren en te onthouden.
- In B3Les4 hebben de leerlingen over een onderwerp leren schrijven met behulp van een woordweb. Ze hebben geleerd om de ideeën uit hun woordweb te gebruiken bij het schrijven.
- In B3Les11 hebben de leerlingen een korte tekst leren schrijven met behulp van een woordweb. Ook hebben ze aandacht geschonken aan de volgorde van de zinnen in een tekst.
- In B1Les17 hebben de leerlingen geleerd dat je teksten kunt indelen in verhalen en andere teksten. Ze hebben ervaren dat er verschillende soorten teksten bestaan.
- In B3Les3 hebben de leerlingen geleerd dat er naast verhalen verschillende soorten weetteksten zijn. Ze hebben weetteksten leren herkennen en categoriseren.

En hierna

B4Les11 bouwt verder op deze les: de leerlingen schrijven een weettekst over een zelfgekozen onderwerp.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Gericht samenwerken in duo: iets aan elkaar kunnen uitleggen en voorstellen formuleren om tot een oplossing te komen bij vragen.
- Nieuwsgierig zijn naar en bereidheid tonen om iets nieuws te ontdekken en erover te leren.

TIP

Je hoeft je niet tot het internet en naslagwerken te beperken om achtergrondinformatie op te zoeken: wellicht vind je een educatief filmpje over het gekozen dier. Ook een bezoek aan de bibliotheek kan inspirerend werken. De leerlingen kunnen dan meteen extra informatie zoeken bij het onderwerp dat ze voor hun eigen weettekst willen behandelen (B4Les11).

AANDACHT VOOR WOORDEN

doorwebben

een extra woordweb maken van een woord dat al in je woordweb staat
Ik heb een woordweb gemaakt rond het spinwoord 'de olifant'. Ik wil nog meer weten over de slurf. Ik ga nog wat verder doorwebben.

TALEN IN JOUW KLAS EN OM JE HEEN

Hoe heten de gekozen dieren in andere talen? Maak daarvan samen een woordweb. Daarna kun je de vertalingen als weetjes toevoegen in de dierenkrant.

LESVERLOOP

Het toernooi

In de tijd van de ridders werd er vaak een toernooi gehouden. Een groep ridders kwam bij elkaar. Elke ridder had een mooi en sterk paard bij zich. En natuurlijk ook een harnas en wapens.

Ridder tegen ridder
Om de beurt gaan twee ridders de strijd met elkaar aan. Het gaat niet om een beetje stoeien: ze vechten om de eer. De twee ridders rijden te paard op elkaar af. Elk met een lans in de hand. Een lans is een lange stok. Daarmee willen ze elkaar van het paard stoten. Wie de ander op de grond gooit, is de winnaar. Er is ook publiek bij. De dames zwaaien met hun zakdoek. Ze juichen en klappen. Zo moedigen ze de ridders met veel lawaai aan.

Groot gevecht
De ridders vechten ook in groepen. Dan gebruiken ze hun zwaarden. Zo oefenen ze voor als er oorlog komt. Het is best wel gevaarlijk. Er vloeit dan ook vaak bloed bij.

Ringsteken
Op een toernooi gaat het nooit alleen maar om vechten. Er worden ook spelletjes gedaan. Bij ringsteken komt een ridder in galop op een ring af. Hij moet zijn lans door de ring heen steken.

Na afloop
De dag eindigt met een maaltijd aan lange, mooi gedekte tafels. De paarden gaan op stal en krijgen hooi. Dat doet de schildknaap. Hij is het hulpje van de ridder. Nu doet hij nog niet mee met het toernooi. Maar later wel. Als hij groot genoeg is om te vechten.

M4 Wat kan ik met mijn stem duidelijk maken?

8 Leg nadruk op belangrijke woorden.

Laat bij het hardop lezen horen welke woorden belangrijk zijn. Leg nadruk op die woorden: druk daar met je stem op. Dan begrijpt de luisteraar de tekst het beste.

Een worm is een heel ander dier dan een rups.

9 Gebruik je stem om de tekst boeiender te maken.

Een mop lees je anders voor dan een verhaal of een weettekst. Maak een spannende tekst met je stem écht spannend. Praat zachter of juist **harder**, l a n g z a m e r of juist sneller.

*Ze hadden zich goed verstoppt.
Maar oei! ... Wat was dát voor geluid?*

Op verkenning

🗣️🗣️ Vertel dat de leerlingen van aanpak 1 en 2 de tekst *Het toernooi* nogmaals gaan lezen. De nadruk ligt nu op het **vloeiend lezen** van de tekst.

🗣️ De leerlingen van aanpak 3 gaan de tip van het **vloeiend lezen** toepassen op **een nieuwe tekst**: een fragment uit de tekst *Middeleeuwse ridders*.

Lesdoel bespreken

- Woorden met aai, ooi, oei goed en vlot lezen.
- Nadruk leggen op belangrijke woorden.

Uitleg

Vloeiend lezen > modellen

Lees het fragment op het digibord vloeiend voor of laat een leerling van aanpak 3 het stukje vloeiend voorlezen. Laat de leerlingen meelesen. Wijs na het voorlezen op tip 8 *Leg nadruk op belangrijke woorden*. Herhaal waar het bij die tip om gaat. Bespreek kort hoe dat bij het voorgelezen fragment te horen was.

Werkinstructie 🗣️

leerwerkboek plus p. 76 en 77 | Vloeiend & vlot p. 68 tip 8

Werkinstructie 🗣️🗣️

leerwerkboek p. 15 | Vloeiend & vlot p. 50-53, p. 68 tip 8

Een tekst op AVI M4 correct, vlot en vloeiend lezen met begrip.

- Correct en vlot lezen: woorden met aai, ooi, oei.
- Vloeiend lezen: nadruk leggen op belangrijke woorden.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

Zelfstandig werken

Help alleen leerlingen die zonder jouw hulp niet verder kunnen.

Na het maken van de opdrachten kunnen de leerlingen verder oefenen in Vloeiend & vlot.

Terugkijken

Lesdoel nabespreken

Bespreek de opdrachten klassikaal.

Vloeiend lezen > laat horen

•• Laat enkele leerlingen van aanpak 1 en 2 een stukje tekst uit deze les voorlezen. Om dat aantrekkelijker te maken, kun je de leesstoel gebruiken.

••• Leerlingen van aanpak 3 kun je uitnodigen om een stukje voor te lezen van de tekst die ze in hun leerwerkboek hebben gelezen. Of laat hen kort iets over die tekst vertellen aan de andere leerlingen.

Extra leestijd

Zowel in het leerwerkboek basis als in het leerwerkboek plus lezen de leerlingen over ridders. Wat zijn ze te weten gekomen?

Niet alle leerlingen zullen even enthousiast zijn over het onderwerp. Inventariseer samen de onderwerpen waarover ze willen lezen en meer willen weten. Denk aan onderwerpen als dieren, sporten, natuur, techniek, multimedia ... Haal boeken, tijdschriften en teksten over de gekozen onderwerpen naar de klas.

Installeer een brievenbus (bv. een schoenendoos met een gleuf). De leerlingen kunnen in de volgende periode een boekentip/leestip of een weetje posten voor een andere leerling (zie kopieerblad brievenbus). Maak de brievenbus regelmatig leeg en laat een leerling postbode zijn. De leerlingen die een kaartje sturen en de leerlingen die een kaartje ontvangen vertellen iets meer over de boekentip of het weetje.

Je kunt titels en boeken vinden via verschillende kanalen.

Enkele tips:

- boekenzoeker.be (iedereenleest)
- openbare bibliotheek
- uitgeverijzwijsen.be

Na deze activiteit lezen de leerlingen verder in hun zelfgekozen boek.

Aan de slag

1 Lees de zinnen. Welk woord past in de zin?

Zet er een streep onder.

- a In de tijd van de ridders was er vaak een reddingsboei / toernooi / vloeistof.
- b Het publiek moedigt de ridders aan met veel lawaai / strooien / knoeien.
- c Mijn vader sproeit de plantjes met een tuinsproeier / hooikoorts / roeiboot.
- d Mijn moeder maait het gras met de draaimolen / oersaai / grasmaaier.
- e Je praat me telkens na, je lijkt wel een papegaai / apenkooi / knoeipot.

Lees de zinnen met het juiste woord eerst goed, daarna vlot.

2 Lees de tekst *Het toernooi*.

Kies daarna een stukje uit de tekst. Lees dat vloeiend voor aan je maatje. Leg nadruk op belangrijke woorden.

58, tip 8

3 Lees met de zandloper de woorden goed en vlot.

Zet een streep tot waar je komt.

draaikolk	vervolgen	pa	bezemje
angel	thuisbrengen	zenuw	hooikoorts
virus	training	zwaalicht	straat
stevig	nummerplaat	puist	hond
tafeltje	vlooiensband	hagelbui	verdwijnen
benieuwd	ontvangen	bengel	apenkooi
straal	nicht	tuinsproeier	flat
drink	schraal	bruggetje	kurkdroog
kassa	toernooi	leveling	wrakhout
reddingsboei	sterretje	titel	ontvangst

Oefen de rijtjes nog een keer. Lees dan weer goed en vlot met de zandloper. Zet een streep tot waar je nu komt.

Heb je nog tijd? Oefen nog in Vloeiend & vlot. 50-53

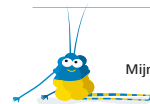
Ik heb een leestip voor _____

Dit boek/verhaal moet je lezen!

De titel is: _____

Waarom moet je het boek/verhaal lezen?

_____
_____
_____

Mijn naam is: _____

Ik heb een weetje voor _____

Het weetje gaat over:

- sport
- dieren
- techniek
- gezond zijn
- natuur

_____

Mijn naam is: _____

MATERIAAL

- leerkrachtassistent
- Vloeiend en vlot M4 p. 50-53, p. 68 tip 8
- leerwerkboek p. 15, tekst p. 2 en 3
- leerwerkboek plus (aanpak 3) p. 76 en 77
- kopieerblad brievenbus (zie leerkrachtassistent)
- leesboek *Het geheim van ridder Berend*

DIDACTISCHE INFO

De leerlingen hebben in de basisles woorden met aai, ooi, oei geoefend op correct en vlot lezen. In deze vervolgles leggen de leerlingen zich toe op het vloeiend lezen. Leerlingen van aanpak 1 en 2 doen dat aan de hand van de tekst *Het toernooi*, die ze eerder geoefend hebben op correct en vlot lezen. De leerlingen van aanpak 3 doen dat aan de hand van een nieuwe tekst in hun leerwerkboek plus.

OP RONDE

- • Bespreek met de leerlingen opdracht 3. Lukt het na het oefenen om meer woorden te lezen?
- Bespreek met de leerlingen hun antwoorden bij opdrachten 3 en 4.

NOG ANDERE STRUIKELWOORDEN?

Het doel van de vervolgles is het correct en vlot lezen van het nieuwe woordtype en het toepassen van de tip voor vloeiend lezen. Formuleer dat doel ook voor de leerlingen. Wanneer leerlingen vragen naar de betekenis van woorden, geef dan kort uitleg. Dat kun je doen door een contextzin te geven of door een afbeelding te tonen. Woorden waarvan je de betekenis wilt laten consolideren, bied je best herhaald aan in andere lessen. **Mijn woordenblad!** is een geschikte werkvorm om de woorden te verdiepen en te consolideren.

Aan de slag

- 1 **Deze tekst gaat over ridders.**
Vind je dat een leuk onderwerp? Kruis aan.

ja nee

- 2 **Waar lees jij graag over?**
Schrijf twee dingen op.

1 _____ 2 _____

- 2 **De middeleeuwen, zo noem je de tijd waarin de ridders leefden.**
Lees deze tekst over middeleeuwse ridders.

Wie waren de middeleeuwse ridders?

Middeleeuwse ridders leefden honderden jaren geleden in Europa. Ze droegen een zwaar harnas en een zwaard. Op hun paard reden ze naar het slagveld. De ridders vochten voor hun koning of voor een machtige edelman.

Een ridder worden

Veel jongens werden ridder omdat hun vader ook ridder was. Als ze 7 jaar waren, gingen ze als **page** voor een ridder werken.

Als een page 14 jaar was, kon hij een schildknaap worden. Een schildknaap zorgde voor de paarden van de ridder en maakte zijn wapens en harnas schoon. Ook ging hij met de ridder naar veldslagen toe.

De wapens van een ridder

Ridders vochten met een lans terwijl ze op een paard zaten. Een lans is een lange houten stok met een metalen punt. Ridders probeerden met hun lans andere ridders van hun paard te stoten. [...]

Een ridder moest zijn eigen harnas kopen. Een harnas was gemaakt van metaal en woog erg veel. Sommige harnassen waren gemaakt van kleine metalen ringen. Andere harnassen bestonden uit sterke stalen platen.

Christin Gulian, Middeleeuwen ridders, Uitgeverij Schiedouppunt, 2013

- Lees de eerste grijze zin in de tekst nog eens.

Het blauwe woord is belangrijk. Dat krijgt nadruk.

- Kies in de andere grijze zinnen steeds één belangrijk woord.

Zet daar een streep onder.
Lees om de beurt de grijze zinnen vloeiend voor.

- Lees nu de hele tekst met je maatje.

Lees om de beurt een stukje aan elkaar voor.
Leg nadruk op de belangrijke woorden.

68, tip 8

Ik begrijp & ik vind

- 3 **Welke dingen komen voor in de tekst?**
Kijk naar de afbeelding en zet er rondjes om.

- 4 **Vertel aan je buur:**

- Wat vind je spannend in de riddertijd?
- Wat vind je eng in de riddertijd?

- Heb je nog tijd? Lees dan in je boek.

LESVERLOOP

Op verkenning

1 Lees het verhaal.

Wouter is eenzaam

Nacht. Donker. Slaap.
Wouter is in Grombol Land.
Hij voelt zich **eenzaam**.
Hij is helemaal alleen.
Hij **verlangt** naar huis.
Hij is **verdrietig**.
Grombol hoort Wouter **snikken**.
Hij wil hem **troosten**.
'Bol, bol, grom grom.
Niet huilen, Wouter.
Je bent niet alleen.
Ik ben bij je.'
Dat helpt.
Wouter lacht weer.
Zijn **heimwee** is weg.
Hij is niet meer **droevig**.
Niet meer eenzaam.
Grombol is bij hem.

2 Maak een woordweb. Zoek de woorden in de tekst.

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Opdracht 1

Lees samen het **verhaal**. Bekijk ook de **afbeelding**. Bespreek kort.

- Hoe voelt Wouter zich? (verdrietig, eenzaam, alleen)
- Waarom? (Hij heeft heimwee; hij verlangt naar huis.)
- Wie komt hem troosten? (Grombol)
- Hoe doet Grombol dat? (Hij zegt dat Wouter niet moet huilen en geeft hem een knuffel.)
- Lukt dat? (Ja, Wouter voelt zich niet meer alleen. Hij lacht weer.)

De leerlingen kunnen het verhaal ook individueel of in (heterogene) duo's doornemen. Om na te gaan of iedereen de tekst goed heeft begrepen, bespreek je hem wel best klassikaal met bovenstaande richtvragen. Daarbij kun je eventueel de gevoelskaarten gebruiken om verhaalbegrip na te gaan en nieuwe woordenschat aan te reiken.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

Wouter voelt zich **eenzaam**. Welke woorden horen bij 'eenzaam'?

De leerlingen zoeken de woorden in de tekst en maken een **woordweb**. Dat doen ze individueel of in (heterogene) duo's. Bespreek daarna **klassikaal**.

Sta ook stil bij de al ingevulde woorden: 'niet samen' en 'niet vrolijk':

- Soms kun je een woord ook uitleggen met een woord dat het omgekeerde betekent. Dat noem je '**het tegengestelde**'. Door te zeggen wat een woord net niet betekent, wordt de betekenis vaak ook duidelijker.

Haal daarbij nog enkele andere voorbeelden aan (bv. warm = niet koud, open = niet gesloten, vuil = niet proper ...).

Uitleg

LEERWERKBOEK

Lees samen de **uitleg**.

Uitleg

Bij een woord horen andere woorden:
- woorden die hetzelfde betekenen
- woorden die het omgekeerde betekenen: het **tegengestelde**.

Je kunt die woorden bij elkaar zetten:
- in een woordweb

- in een woordenrij.

eenzaam – alleen

angstig – bang – donker – niet kalm

troosten – verdrietig – Ach, kom maar.

Zo kun je beter onthouden wat het woord betekent.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

- De leerlingen van aanpak 1 maken de opdrachten **onder jouw begeleiding**.
- De leerlingen van aanpak 2 en 3 werken zelfstandig **in duo's per aanpak**.
- Begeleid opdracht 3 eerst klassikaal. Vanaf opdracht 4 werkt een deel van de leerlingen op eigen tempo verder.

Opdracht 3

Lees het **vervolg van het verhaal** hardop voor.

Wouter en Grombol zitten samen in het Grombolbos. Wouter is droevig. Grombol probeert hem te troosten. Plots hoort Grombol een geluid. 'Bol! Grom Grom? Help! Wat is dat, Wouter?' Grombol is angstig. Hij kan niets zien. Het is donker. Het lijkt wel een monster! Grombol beeft. Hij heeft schrik. 'Niet bang zijn, Grombol!' zegt Wouter. 'Ik ben bij je. Nu zal ik jou troosten. Kijk, het was gewoon de wind. De takken waaien.' Wouter lacht. Oef! Grombol is opgelucht.

Lees de zinnen over Grombol met de leerlingen.

De leerlingen maken een **woordweb** bij het woord 'angstig'. Ze zoeken drie woorden die bij 'angstig' horen en twee woorden die er juist niet bij horen (het tegengestelde).

Bespreek daarna **klassikaal**.

Opdracht 4

De leerlingen lezen de zinnen over Wouter. Welke woorden horen nog meer bij **naar**? De leerlingen kruisen de woorden aan en bedenken zelf nog twee woorden.

Opdracht 5

De leerlingen lezen de zinnen. Welke woorden horen nog meer bij het woord **treurig**? De leerlingen maken een rij van vier woorden die bij elkaar horen. Daarna maken ze ook een rij van vier woorden die het tegengestelde betekenen van 'treurig'.

Extra opdracht

De leerlingen die snel klaar zijn, maken de extra opdracht. Ze geven met een woordweb aan hoe ze zich voelen.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 6

Vraag de leerlingen om **Mijn woordenblad!** erbij te nemen. Spreek samen af welke woorden uit deze les jullie willen opnemen in de rechterkolom.

Bij een van de woorden maken de leerlingen een woordweb of een woordenrij in de middelste kolom.

Aan de slag

- 3 **Luister naar het vervolg van het verhaal.**
De juf of meester leest voor.

Lees de zinnen over Grombol.

Grombol is **angstig**.
Het is donker.
Grombol heeft schrik.

- Vul het woordweb aan.**
Bedenk drie woorden die bij angstig horen.
Bedenk ook twee woorden die niet bij angstig horen.

- 4 **Lees de zinnen over Wouter.**

Wouter is **somber**.
Hij vindt niets meer leuk.
Dat is een **naar** gevoel.

- Somber is een naar gevoel.**
Wat past nog meer in de woordenrij van naar?

- Kruis aan.
☐ niet leuk	☐ droevig	☐ vervelend	☐ blij
☐ gelukkig	☐ mooi	☐ niet prettig	☐ slecht
☐ niet fijn	☐ lachen		

- Bedenk zelf nog twee woorden die bij naar horen.

_____

- 5 **Lees de zinnen.**

'Wat kijk jij **treurig**', zegt Grombol.
'Ben je verdrietig?'

- Maak een rij van vier woorden.**
Verdrietig hoort bij treurig.
Welke woorden horen ook bij treurig?

treurig: _____

- Maak nog een rij van vier woorden.**
Welke woorden horen **niet** bij treurig?

niet _____, niet _____

niet _____, niet _____

Extra opdracht

- Hoe voel jij je vandaag?**
Welke woorden horen daarbij? Welke woorden zijn het tegengestelde?
 Maak een **woordweb** of een **woordenrij**.

Terugkijken

- 6 **Ga naar** **Mijn woordenblad!**

- Heb je in deze les nieuwe woorden geleerd?
Schrijf ze in de rechterkolom.

- Kies een woord van Mijn woordenblad!
Maak er in het midden een **woordweb** of een **woordenrij** bij.

MATERIAAL

- Mijn woordenblad!
- gevoelskaarten (eventueel)
- leerwerkboek p. 16-19

DIDACTISCHE INFO

De leerlingen kennen intussen al enkele grafische modellen om zich de betekenis van nieuwe woorden snel eigen te maken, zoals het woordweb (B1Les1, B2Les9) en de woordenparaplu (B1Les14). Ook hebben ze de betekenis van woorden leren afleiden uit de context of door naar de afbeelding(en) te kijken.

Grafische modellen zoals het woordweb worden pas waardevol wanneer ze regelmatig gebruikt worden. Grijp dan ook elke kans om nieuwe of onbekende woorden te verduidelijken met een woordweb (of een ander grafisch model).

In de rugzak

- In blok 1 hebben de leerlingen een woordweb leren maken als hulpmiddel om voorkennis te activeren en nieuwe woorden te leren. Ze hebben kennisgemaakt met de ik-tafel. Ook hebben ze het verband tussen koepelwoorden en onderliggende begrippen leren inzien (woordenparaplu). Ze hebben voorwerpen gericht leren omschrijven en hebben koepelwoorden en onderliggende begrippen gehanteerd.
- In blok 2 hebben de leerlingen ervaren dat je woorden kunt leren met behulp van afbeeldingen. Ze hebben onderdelen van dingen die op een afbeelding staan, benoemd en verschillen en gelijkenissen verwoord door aandachtig naar afbeeldingen te kijken.
- In blok 3 hebben de leerlingen geleerd om woorden te begrijpen door naar de afbeeldingen en de context te kijken. Ook hebben ze woorden leren uitleggen en de betekenis van woorden leren opzoeken.

En hierna

In B4Les13 herhalen de leerlingen dat je woorden beter begrijpt door ze met een afbeelding, een voorbeeldzin en andere woorden te verbinden.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Een probleem uitklaren en helder voorstellen.
- Uit een aanbod van mogelijkheden een strategie selecteren die past om tot een oplossing of een resultaat te komen.
- Gevoelens bij zichzelf en anderen beleven, aanvaarden, herkennen en in taal uitdrukken.

TIP

- Hebben de leerlingen zich al eens eenzaam gevoeld? Wanneer? Waarom? Wie heeft hen toen getroost? Maak een hoekje of leg een schrift klaar waarin de leerlingen hun ervaringen kunnen vertellen of opschrijven.
- Speel aan het einde van de les het spel 'Woordenslinger'. Start met een woord en laat alle leerlingen om de beurt een woord opsommen dat bij het startwoord hoort. Eventueel schrijf je alle verzamelde woorden op het bord. Kunnen de leerlingen met één startwoord een zo lang mogelijke woordenslinger maken? Je kunt dat spel ook met tegenstellingen spelen. De leerlingen sommen dan woorden op die net het omgekeerde van het startwoord betekenen.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **troosten**
proberen om iemand die droevig is zich minder droevig te laten voelen
Ze gaf hem een dikke knuffel om hem te troosten.
- **de heimwee**
verlangen naar huis
Toen Norah voor de eerste keer alleen op reis ging, kreeg ze heimwee. Ze miste haar mama en papa.
- **het tegengestelde**
het omgekeerde
Het tegengestelde van dik is dun.
- **naar**
vervelend, niet prettig
Ik kan niet naar school gaan: ik heb een naar gevoel in mijn buik.
- **treurig**
droevig, verdrietig, niet blij
Hij was treurig omdat hij zijn knikkers was verloren.

LESVERLOOP

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Opricht 1

Lees de tekst *Gesnurk* voor. Let op je intonatie en stemvolume (*Uitleg*). De leerlingen lezen mee in hun leerwerkboek.

Bespreek **klassikaal**.

- Waarover gaat het verhaal?
- Wat voelt Tibo?
- Is het verhaal spannend?

Vraag de leerlingen telkens hoe ze dat weten of waarom ze dat vinden. De leerlingen duiden zinnen in de tekst aan waaruit ze hun antwoord kunnen afleiden. Werk voor de tweede vraag eventueel met de **gevoelskaarten**: de leerlingen bepalen met een gevoelskaart hoe Tibo zich voelt.

Opricht 2

Verzamel op het bord de zinnen die de leerlingen tijdens de bespreking hebben aangehaald. Doe dat in **drie kolommen**. Voorzie boven elke kolom plaats voor een titel. Dat wordt de latere opdeling in *mededelende*, *vragende* en *uitroepende* zinnen. Schrijf de zinnen telkens al in de juiste kolom, zonder je manier van opdelen te vermelden.

Wanneer je per kolom een aantal voorbeelden hebt verzameld, laat je de leerlingen vergelijken.

- Wanneer gebruik je zinnen zoals die in de eerste kolom? (Als je 'gewoon' iets wilt vertellen, iets wilt meedelen.)
- Wanneer gebruik je zinnen zoals die in de tweede kolom? (Als je iets wilt vragen, iets te weten wilt komen.)
- Wanneer gebruik je zinnen zoals die in de derde kolom? (Als je iets roept; wanneer je iets duidelijk, krachtig, boos ... zegt; als je schrikt.)
- Bekijk de tekens aan het einde van de zinnen eens goed. Wat valt je op?

De leerlingen bedenken bij elke kolom zelf nog andere zinnen of zoeken er in de tekst.

Breng daarna de naam van de verschillende soorten zinnen aan: **mededelende zinnen**, **vragende zinnen**, **uitroepende zinnen**. Wijs nog eens op de **leestekens** (punt, vraagteken, uitroepetekens).

Schrijf meteen ook de afkortingen M (mededelende zin), V (vragende zin) en U (uitroepende zin) in de titelkolommen op het bord. Die afkortingen komen later aan bod tijdens de opdrachten (*Aan de slag*).

Op verkenning

1

Luister naar de tekst.

Gesnurk

Tibo ligt met zijn ogen wijd open in bed.
Hij hoort iets in zijn kast.
Het lijkt wel gesnurk!
Hoe kan dat nu?
Op de wekker is het drie uur 's nachts.
Tibo gooit zijn donzen dekbed van zich af en gaat rechtop zitten.
Hij luistert.
En weer hoort hij een geluid in de kast!
Tibo stapt uit bed en schuifelt op zijn blote voeten naar de kast.
'Fff, grrr, fff, grrr, fff, grrr', gaat het.
En dan plots een luide snurk.
Zachtjes opent Tibo de kast.
Maar hij ziet niets.
Moet hij nu bang zijn?
Zou dit een dier zijn?
Of een griezel of een monster?
Nee, Tibo is niet zo vlug bang.
Hij gelooft niet in griezels en monsters en spoken.
Volgens hem kan een muis ook snurken.
Of een poes.
Maar zo luid?
'Poes, poes, poesie', zegt Tibo.
'Muis, muis, muisje?'

Maar het gesnurk gaat gewoon verder.
En dan schuift Tibo een stapel shirts opzij.
In een donker hoekje achter de shirts ziet hij het dier liggen.
Het is te donker om te zien wat voor dier het is.
Tibo zoekt een klein lichtje.
Aan de sleutelhanger van zijn fietsleutel zit er een.
De sleutelhanger ligt op zijn bureau.
Hij sluipt terug naar de kast, heel stilletjes, op zijn tenen.
En dan schijnt hij in het hoekje.
'Oei!' Tibo schrikt en weet niet wat hij ziet.
Het is een ding.
Een gekke blubber met twee ogen, een mond en een klein neusje.
Zijn neus trilt bij de ene snurk en zijn lippen bij de andere.
En zo gaat het maar door: 'Fff, grrr, fff, grrr.'
Het ding ziet er lief uit.
Lief en grappig tegelijk.

Uit: *Her skapdag*, tekst Els Hoebrechts met tekeningen van Helen van Vliet, © Uitgeverij Zwijsen B.V., Tilburg

2

Vul samen het bordschema aan.

Uitleg

- Wil je gewoon iets vertellen? Dan gebruik je een **mededelende zin**. Die eindigt met een **.**
- Wil je iets vragen? Dan gebruik je een **vragende zin**. Die eindigt met een **?**.
- Wil je iets luid of krachtig zeggen? Dan gebruik je een **uitroepende zin**. Die eindigt met een **!**.

Je kunt zinnen **ombouwen** tot een andere soort zin.

- Hij hoort iets in zijn kast.
- Hoort hij iets in zijn kast?
- Hij hoort iets in zijn kast!

Let dan wel goed op de **volgorde** van de woorden.

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Schenk aandacht aan intonatie en stemvolume bij het (voor)lezen van vragende en uitroepende zinnen. Bij een vraagteken gaat je stem een beetje omhoog. Een zin met een uitroepeteken klinkt luid en krachtig. De leestekens helpen de lezer om te weten hoe hij een geschreven zin moet begrijpen of voorlezen.

Ga daarna dieper in op het **ombouwen** van zinnen. Daarbij moet je rekening houden met de volgorde van de woorden. Wijs enerzijds op het minieme verschil tussen de mededelende en uitroepende zin in het voorbeeld (alleen het leesteken verandert). Bespreek anderzijds de gewijzigde woordvolgorde in de vragende zin (daar staat het werkwoord vooraan). De leerlingen duiden de verschillen in kleur aan. Ook in de zinnen van het bordschema kun je dat aanduiden.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

- De leerlingen van aanpak 1 werken **onder jouw begeleiding**. Ze maken opdrachten 3 en 4.
- De leerlingen van aanpak 2 werken **individueel** of **in duo's**. Ze maken opdrachten 3 en 4 zelfstandig.
- De leerlingen van aanpak 3 werken **individueel** of **in duo's**. Ze maken opdrachten 3, 4 en 5 zelfstandig.

Opdracht 3

De leerlingen lezen het vervolg van het verhaal. Ze schrijven in elk vakje de juiste letter (M = mededelende zin, V = vragende zin, U = uitroepende zin).

Opdracht 4

De leerlingen lezen het vervolg van het verhaal. Ze voegen de leestekens toe. Dat doen ze eerst mondeling samen met hun maatje, pas daarna schriftelijk.

Lees de tekst eventueel hardop voor de leerlingen van aanpak 1. Let daarbij op je intonatie en stemvolume.

Opdracht 5

De leerlingen bouwen de zinnen om naar een uitroepende zin, een vragende zin en een mededelende zin.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 6

Dit is een **evaluatieopdracht**.

De leerlingen maken de opdracht **individueel**. Als ze klaar zijn, vergelijken ze hun antwoorden met die van hun maatje. Bij twijfel roepen ze jouw hulp in.

Zijn er in deze les nieuwe of moeilijke woorden aan bod gekomen? Die noteren de leerlingen op **Mijn woordenblad!**.

Aan de slag

- 3 Lees het vervolg van het verhaal.
Schrijf in elk vakje de juiste letter.

M = mededelende zin
V = vragende zin
U = uitroepende zin

Dit heb ik nog nooit gezien, denkt Tibo.
 Het ding wordt niet wakker van het lichtje.
 Het slaapt en slaapt maar door met een enorm gesnurk.
 Zou ik het durven wakker maken?
 Zou het bijten of weglopen?
 Tja, het is in elk geval niet groot.
 'Hé, pssst', fluistert Tibo.
 'Hé, pssst.'
 Het ding verroert zich niet.
 Zou ik het durven aanraken?
 Met zijn vinger tikt hij op het hoofd van het ding.
 Het ding beweegt, maar doet geen oog open.
 Tibo tikt nog eens.
 En dan gaat er een oog open.
 Het ding kijkt verschrikt.
 'WAAAAH!' roept Tibo.
 Het ding schrikt zich ook te pletter en roept:
 'WAAAAH, WAAAAH, WAAAAH!'
 Wat heeft het een grote mond!

Luit-Her slaapt in tekst B8. Hetrecht is met tekeningen van Helen van Vliet. © Uitgeverij Zwijnen B.V., Tilburg

- 4 Lees het vervolg van het verhaal.
- Lees de tekst in stilte.
- Lees met je maatje om de beurt een zin voor.
Denk aan je stem, je gebaren en je gezicht.
- Schrijf het juiste leesteken.

Nu schrikt Tibo op zijn beurt...
 Hij zet een stap achteruit en valt over een kussen...
 Boem...
 Daar zit hij nu...
 Even is het stil in de kamer...
 Wat ben jij...
 Het ding antwoordt niet...

- 5 Maak van de zin ...
- een uitroepende zin.
Ik doe je niets.

- een vragende zin.
Het slaapding begint te snikken.

- een mededelende zin.
Aait hij de slaapbol heel zacht?

Terugkijken

- 6 Lees de zinnen.
Schrijf in elk vakje de juiste letter.

M = mededelende zin
V = vragende zin
U = uitroepende zin

Ik hou van jou!
 Ga zitten!
 Wil je nog met me spelen?
 Ik ben een beetje triest.
 Zwijg nu toch eens!
 Hij loopt rustig weg.

MATERIAAL

- gevoelskaarten (eventueel)
- Mijn woordenblad!
- leerwerkboek p. 20-22

PRAKTISCHE INFO

In deze les kan sterk worden gedifferentieerd. In de verkenningsfase zal snel blijken welke leerlingen de leerinhouden meteen onder de knie hebben en welke leerlingen wat meer tijd en begeleiding nodig hebben. Taalsterke leerlingen zet je individueel of in duo's aan het werk. De andere leerlingen werken onder jouw begeleiding.

DIDACTISCHE INFO

In de rugzak

- Als je in de klas ook met *Studio spelling* werkt, is in B4Les7 al aandacht besteed aan de interpunctie bij de verschillende soorten zinnen.
- In B4Les2 hebben de leerlingen ontdekt dat je het gevoel waarmee een spreker iets zegt, kunt afleiden uit diens lichaamstaal en intonatie.
- In B4Les9 hebben de leerlingen ervaren dat de lichaamstaal en intonatie van de spreker de boodschap ondersteunen.
- In B3Les13 hebben de leerlingen kennism gemaakt met het begrip 'werkwoord'. Ze hebben geleerd om werkwoorden te herkennen en die (in een zin) te gebruiken.
- In B3Les15 hebben de leerlingen leren aanvoelen wanneer je verkleinwoorden gebruikt en wat ze teweegbrengen.

En hierna

- In B4Les18 passen de leerlingen de tip voor vloeiend lezen *Letten op leestekens* toe op de tekst uit het leerwerkboek of op een nieuwe tekst uit het leerwerkboek Plus.
- In B5Les7 leren de leerlingen dat je een boodschap op verschillende manieren kunt overbrengen: met woorden, met gebaren, met beelden of met een combinatie daarvan.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

Gemotiveerd zoeken naar een oplossing voor een probleem of een antwoord op een vraag.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **mededelen / meedelen**
vertellen, melden
De directeur deelde mee dat de vakantie een dag vroeger zal beginnen.
- **het leesteken**
symbool dat je vertelt hoe je een tekst moet lezen (punt, vraagteken, komma ...)
Denk aan het leesteken aan het einde van de zin.

LESVERLOOP

Op verkenning

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

Lees samen met de leerlingen het **recept** voor 'Dokter Lof liefdesdrank'. De leerlingen bespreken **in duo's**.

- Hoe weet je dat dit een echte liefdesdrank is? (Lay-out, titel, ingrediënten, rode kleur ...)
- Iemand drinkt het drankje. Wat gebeurt er volgens jou?

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Besprek de antwoorden klassikaal. Stel ook enkele bijkomende vragen.

- Welke soort tekst is dit? (weettekst/recept: hoe je iets moet doen, maar duidelijk fantasie)
- Waarvoor dienen zulke teksten?
- Waar kun je nog recepten vinden?
- Wie kookt weleens thuis? Hoe doe je dat?
- Wat doe je als een recept zo lang is?

Besluit samen dat je deze soort teksten heel vaak in deeltjes leest om ze correct te kunnen uitvoeren.

Besprek samen.

- Zou je dit recept kunnen maken? Waarom (niet)?
- De leerlingen kunnen hier aangeven of ze het recept moeilijk vinden om te lezen. Ga na wat ze precies moeilijk vinden.
- Wat kun je doen als een tekst (te) moeilijk is?
  - Moet je de hele tekst opnieuw lezen? Waarom (niet)?
  - Hoe lees je dan opnieuw?
  - Soms begrijp je een woord niet. Dat kun je dan eerst opzoeken of aan de leerkracht vragen.

De leerlingen noteren de woorden die ze moeilijk vinden in de rechterkolom van **Mijn woordenblad!**.

Uitleg

LEERWERKBOEK

Lees en besprek samen de **uitleg**.

Aan de slag

LEERWERKBOEK

- De leerlingen van aanpak 1 werken **onder jouw begeleiding**. Ze maken opdrachten 2 en 3.
- De leerlingen van aanpak 2 maken opdracht 2 **onder jouw begeleiding**. Opdracht 3 maken ze **zelfstandig** (individueel of in duo's).
- De leerlingen van aanpak 3 werken **zelfstandig**. Ze maken opdrachten 2, 3 en 4 (individueel of in duo's).

Op verkenning

1 Lees het recept.

Dokter Lof liefdesdrank

Nodig	Doen
- een vuurrode kom	Neem een vuurrode kom.
- een stokje zoethout	Breek een handvol manestralen in stukjes.
- een kopje water	Meng ze met de blaadjes zonnebloem.
- enkele blaadjes van de zonnebloem	Roer voorzichtig de gedroogde glimlach eronder.
- een gedroogde glimlach	Giet het water over het mengsel.
- een zakje manestralen	Doe nu het stokje zoethout erbij.
- een snuijfe suiker	Werk af met een snuijfe suiker.
	Verwarm je drankje in de lentezon.
	Smakelijk!

Enkele druppels geven je kriebels in je buik. Het drankje gaat een zomer lang mee.

Besprek met je maatje.

- Hoe weet je dat dit een echte liefdesdrank is?
- Iemand drinkt het drankje. Wat gebeurt er volgens jou?

Uitleg

Soms begrijp je een tekst niet. Je begrijpt niet wat de woorden en zinnen betekenen. Of je begrijpt de bedoeling van de tekst niet.

Lees de tekst dan nog een keer. Meestal begrijp je alleen één stukje niet. Dan hoef je niet de hele tekst opnieuw te lezen.

Lees je een tekst of een stukje opnieuw? Lees dan **langzamer**. Denk na over elk woord en elke zin. De woorden en zinnen moeten bij de rest van de tekst passen.

Dat begrijp ik niet.

Ik lees dat stukje nog eens.

Opdracht 2

De leerlingen lezen de tekst. Ze duiden aan welk deel ze moeilijk vinden. Dat deel lezen ze nog een keer: langzamer en met aandacht voor elke zin. Ten slotte zetten ze de foto's in de juiste volgorde.

Eventueel kun je er ook voor kiezen om het recept voor te lezen voor de leerlingen van aanpak 1 en 2.

Ga, indien nodig, in op de betekenis van woorden als kneden, uitrollen, uitsteken: die worden niet allemaal verklaard via de tekening. Laat de leerlingen de handelingen mee uitbeelden. Mooie, leuke, grappige, moeilijke ... woorden noteren ze op **Mijn woordenblad!**

Opdracht 3

De leerlingen lezen de tekst en beantwoorden de vragen. Ze duiden telkens aan in welk deel van de tekst ze het antwoord vonden.

Bespreek samen met de leerlingen of ze moeilijkheden hadden met de tekst. Wat hebben ze dan gedaan? Herhaal kort hoe de leerlingen het lezen van een moeilijke tekst kunnen aanpakken: lees de tekst opnieuw, trager en met veel aandacht.

Toon Spanje en Amerika op de wereldkaart en geef een beetje uitleg bij de gedachte dat je 'van de aarde af kunt vallen'.

Opdracht 4

De leerlingen lezen de tekst. Ze duiden aan welk deel ze moeilijk vinden. Dat deel lezen ze nog een keer: langzamer en met aandacht voor elke zin. Ten slotte beantwoorden ze de vraag.

Extra opdracht

De leerlingen die snel klaar zijn, maken de extra opdracht. Bespreek welke woorden ze hebben genoteerd en hoe ze die hebben verklaard.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

Dit is een **evaluatieopdracht**. De leerlingen lezen wat de kinderen vertellen. Wie doet het goed? Bespreek de antwoorden **klassikaal**.

Het antwoord van Kobe sluit het best aan bij wat tijdens deze les is besproken. Wat Andrej en Simon zeggen, is echter niet 'fout'. Soms kun je een (kortere) tekst in zijn geheel herlezen, soms kun je ervoor kiezen om gewoon door te lezen bij een moeilijk woord of een moeilijke zin. De betekenis kan immers verderop duidelijk worden uit de context.

Aan de slag

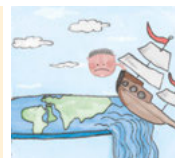
2 Lees het recept.

- Doe het meel in de kom. Doe daar de suiker en het zout bij. Meng de boter en het ei erdoor.
- Was je handen goed. Kneed alles in de kom door elkaar. Nu heb je het deeg voor de koekjes.
- Rol het deeg uit met de fles. Steek de koekjes uit met het glas. Bak de koekjes in de oven bruin.

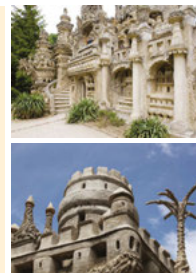
3 Lees de tekst.

- Vaar niet te ver de zee op. Want dan val je van de aarde af! Dat dachten de mensen vroeger.
- Maar de zeeman Columbus wist het zeker. Aan de overkant van de zee is ook land. Dus vertrok hij met zijn schip uit Spanje.
- De reis duurde heel lang. De mannen op het schip werden bang. Ze wilden draaien en terugvaren. Maar Columbus zette door. Gelukkig maar! Want zo ontdekte hij Amerika.

4 Lees de tekst.

- In Frankrijk staat een bijzonder paleis. Het is gebouwd door één man. Hij was niet eens een bouwer. De man was een postbode!
- Overdag bezorgde hij de post. Zag hij ergens stenen liggen? Dan stopte hij die in zijn tas. 's Avonds bouwde hij aan zijn paleis. Na 33 jaar was dat klaar.
- De mensen drevden de spot met hem. Ze lachten hem vierkant uit. Ze noemden hem een dwaas. Maar hij hield vol en ging gewoon door. Nu vindt iedereen hem heel knap.

Extra opdracht

Welke woorden heb je op **Mijn woordenblad!** geschreven?

- Kies er twee.
- Leg die woorden uit met een zin, een tekening of een woordweb.

Terugkijken

5 Wie doet het goed? Kleur het juiste gezichtje.

- Kobe ☹️ ☹️
Andrej ☺️ ☹️
Simon ☺️ ☹️

Ik lees dat stukje nog een keer. Ik lees het langzamer. Ik denk er goed over na.

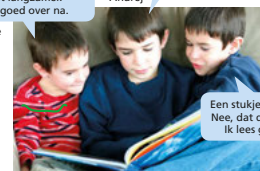
Kobe

Ik lees de hele tekst nog een keer. Van het begin tot het einde. Dan snap ik het misschien.

Andrej

Een stukje nog eens lezen? Nee, dat duurt me te lang! Ik lees gewoon door!

Simon

MATERIAAL

- Mijn woordenblad!
- leerwerkboek p. 47-51

DIDACTISCHE INFO

Enkele strategieën kunnen helpen om langere en moeilijkere teksten te begrijpen. Vooral het teruglezen, nadenken en kritisch bevragen moeten langzaam worden toegepast. Demonstreer voortdurend hoe jij moeilijke stukjes herleest, hardop nadenkt ... Stilaan moeten de leerlingen dat zelf doen, tot het een automatisme is geworden wanneer ze (moeilijkere) teksten lezen. Een handig hulpmiddel is om de tekst op te splitsen in logische delen en/of de tekst te nummeren per regel. Zo gaat er geen tijd verloren bij het zoeken van de tekstdelen. Ook het herlezen van de moeilijkere passage gaat zo eenvoudiger.

In de rugzak

- In B4Les3 hebben de leerlingen geleerd om de betekenis van woorden uit de context te halen wanneer ze een tekst lezen. Ook hebben ze de betekenis van woorden in een tekst leren achterhalen door naar de afbeeldingen te kijken, het woord op te zoeken of de betekenis aan de leerkracht te vragen (eventueel).
- In B4Les10 hebben de leerlingen verwijswoorden leren herkennen en inzicht leren krijgen in de verwijzing om een tekst te begrijpen. Bij een moeilijk verwijswoord hebben ze ook leren terug- en/of vooruitlezen om zich een beeld te vormen van de situatie of gebeurtenis.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Leren leren: verworven kennis en vaardigheden op een correcte manier toepassen in nieuwe situaties (transfer).
- Onder begeleiding de mogelijkheden onderzoeken om een probleem aan te pakken.
- Uit een aanbod van mogelijkheden een strategie selecteren die past om tot een oplossing of een resultaat te komen.

TIP

- Deze les leent zich prima om te koppelen aan de lessen W.O., techniek, of een bak- of kookactiviteit.
- De teksten over de reis van Columbus en de Franse bouwer kunnen de aanleiding zijn om over gevoelens als 'angst' en 'uitgelachen worden' te spreken.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **het recept**
beschrijving van hoe je een gerecht moet klaarmaken
De bakker leest het recept heel goed, zodat hij een heerlijke taart kan bakken.
- **mengen**
Als je dingen door elkaar roert, ben je aan het mengen.
In de soep mengt de kok alle groenten door elkaar.
- **de spot drijven**
flauwe grapjes over iemand maken, uitlachen
De deugniet drijft de spot met de lange vlechten van het nieuwe meisje.

**Aandacht
voor woorden**

Mijn woordenblad!

eenzaam

het tegengestelde

naar

thuis

treurig

troosten

trots

een dutje doen

**Mijn mooie, leuke,
grappige, moeilijke ...
woorden**

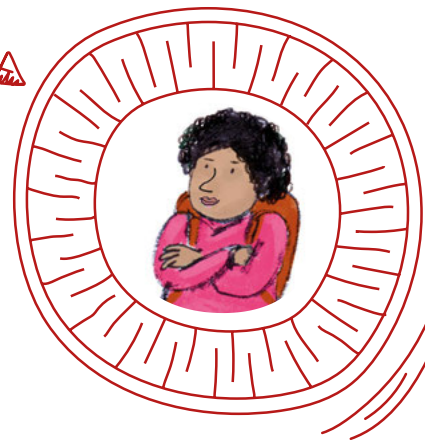

Jonas

Jonas is gek op ridders.
Het liefst zou hij een ridder willen zijn.
Jammer dat dat niet kan.
Maar een ridderweek in het kampeerbos is ook leuk.

Mama

Zij is de moeder van Jonas.
Ze kampeert graag met hem.
Maar nu is Stan, haar nieuwe vriend, er ook bij.

Stan

Hij is de nieuwe vriend van mama.
Jonas vindt dat hij best meevalt.
Als hij zich maar niet te veel met Jonas bemoeit.

**In het Doe-het-zelfpakket zijn twee hoofdstukken uit het Leesboek toegevoegd.
Leer hier de karakters uit het verhaal alvast kennen.**

Ridder Berend

Vroeger was hij eigenaar van kasteel Nachtstein.
Nu doolt hij door het kampeerbos en
leert hij Jonas vechten met een zwaard.

Ellie

Zij zorgt voor bijna alles in het kampeerbos.
Ze runt de winkel en
doet spelletjes met de kinderen.

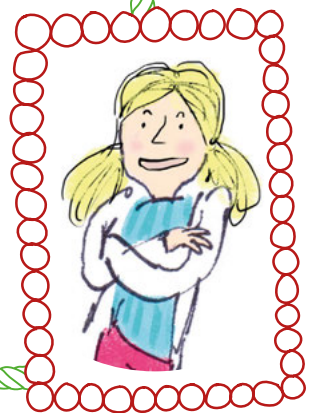
Jens

Ook Jens zorgt voor bijna alles in het kampeerbos.
En hij helpt de kinderen met knutselen.

Emma

Zij is de vriendin van Jonas. Ze is een stoer en sterk meisje.
Ze kan goed vechten en ze is ook nog eens aardig!

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

Kleur het antwoord.

Kruis het antwoord aan.

Zet een rondje om het antwoord.

Zet een streep onder het antwoord.

Schrijf je antwoord op.

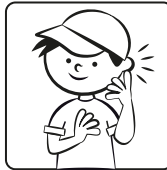
Verbind.

Werk samen met je maatje.

Lees de tip.

hoorwoorden

regelwoorden

onthoudwoorden

Studio
spelling —

HANDLEIDING

LESVERLOOP

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Raad je mee?

Vraag de leerlingen om zo snel mogelijk de zin af te maken: 'Elk elk elk, de koe drinkt...'. Sommige leerlingen kennen het mopje misschien al en zullen 'water' roepen, anderen roepen 'melk'.

Zet de woorden **melk** en **water** op het bord en wijs de leerlingen erop dat je tussen t en r in 'water' een **doffe e** hoort en die ook schrijft, maar dat je tussen de l en de k in 'melk' geen doffe e hoort en zeker geen e schrijft.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen schrijven woorden op -lf.

Wijs de leerlingen erop dat in sommige dialecten er wel een doffe e wordt uitgesproken bij deze woorden, maar dat dit eigenlijk niet correct is. Je schrijft zeker geen e.

Uitleg

Overloop samen de **uitlegkaart**.

De leerlingen kruisen het juiste rondje aan: **H** voor **hoorwoorden**.

Ze lezen de woorden van de week en eventueel de extra woorden.

Op verkenning

1 Hoe laat is het op de tekeningen?

Half elf: Rob gaat buiten spelen.

Elf uur: Rob maakt ruzie.

Half twaalf: Rob heeft straf.

H12

hoorwoorden - 12

Woorden op -lf, -lg, -lk, -lm en -lp

Soms hoor je aan het einde van een woord **lf, lg, lk, lm** of **lp**.

Na de **l** hoor je geen **doffe e**.

Je schrijft niets tussen de **l** en de **f**.

Voorbeelden

wolf   helm
volg   schelp
wolk
schelp

Deze letters noemen we **kleeftletters**.

Ze kleven aan elkaar.

Er komt niets tussen.

woorden van de week

de helm
de schelp
de wolk
lk volg,
twaalf
half

extra woorden

de film   de zalm
de melk   elf
de tulp   lk help.
het volk
de wilg
de wolf

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

- Als je merkt dat opdracht 2 voor sommige leerlingen moeilijk is, kun je een paar woorden klassikaal doen om de leerlingen vervolgens weer zelfstandig te laten werken.
- Opdracht 3 kan ook in duo's worden gemaakt.
- Opdracht 4 kan ook individueel worden gemaakt.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen onderscheiden woorden zonder en woorden mét doffe e. Daarna vergelijken ze per twee.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven de woorden bij de afbeeldingen.

Extra opdracht 4

De duo's zoeken in de puzzel vijf woorden met -lf, -lg, -lk, -lm en -lp. Sommige niet-gekleurde letters worden tweemaal gebruikt.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

De leerlingen vullen woorden in met -lf, -lg, -lk, -lm en -lp.

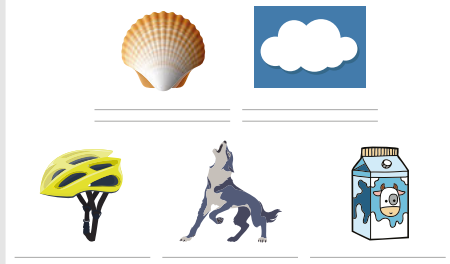
Met zwakkere leerlingen kun je de eerste kolom samen maken en de tweede kolom als evaluatie gebruiken.

Aan de slag

- 2 Omkring de woorden met een doffe e.
Kijk de opdracht na met je buur.

- 3 Schrijf de woorden bij de afbeeldingen.

Extra

- 4 Kleur acht woorden met -lf, -lg, -lk, -lm en -lp.
De woorden staan → en ↓.

Tip: van elk woord is al één letter gekleurd.

p	s	a	h	b	c	w	k	p	t	o	w
n	t	s	e	p	v	o	l	g	f	o	o
w	f	i	l	m	v	t	p	r	e	x	l
f	r	w	p	u	t	f	v	m	e	l	k

Terugkijken

- 5 Vul in: -lf, -lg, -lk, -lm en -lp.

Geen *wo*_____ aan de lucht!

Ik heb zin in een glas *me*_____.

Ik *vo*_____ de rode pijlen.

*We*_____ boek lees jij?

We kijken samen naar de *fi*_____.

Het is bijna *twa*_____ uur.

Dat duurt een *ha*_____ uur.

Hij heeft een *he*_____ op zijn hoofd.

*He*_____ me! Ik zit vast!

Dat is een hoge *go*_____!

MATERIAAL

- woordkaarten (zie *Praktische info*)
- uitlegkaart H12
- leerwerkboek p. 20 en 21

PRAKTISCHE INFO

- Maak de woordkaarten met de woorden van de week. Je vindt deze in de [leerkrachtassistent](#).
- Zorg dat de woorden van de week ook na de les zichtbaar in de klas hangen.

DIDACTISCHE INFO

In deze les komen woorden op -lf, -lg, -lk, -lm en -lp (kleefletters die aan elkaar kleven en waar geen doffe e tussen komt) aan bod. Het gaat dus om hoorwoorden waarbij de leerlingen vaak spontaan een doffe e tussen zetten, wat voor de algemeen aanvaarde uitspraak in Vlaanderen niet klopt.

Focus tijdens deze les op de juiste uitspraak (zonder doffe e) van de woorden. Op die manier zullen de leerlingen ze ook correct schrijven.

En hierna

Woorden op -rf, -rg, -rk, -rm en -rp komen in B4Les4 aan bod.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Leren leren: een gepaste werkwijze toepassen om hoorwoorden correct te schrijven.

TIP

- Als verrijkingsopdracht kunnen de leerlingen ook *Dictee met twee* spelen. Ze moeten dan ook goed letten op hun uitspraak.
- Je kunt extra aandacht schenken aan de spelling en uitspraak van woorden op -lf (half, elf, twaalf) tijdens rekenlessen, met name bij het lezen van de klok.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de regel**
een lijn waarop je schrijft
Begin elke zin op een nieuwe regel.
of
wat vastgelegd of afgesproken is over wat wel en niet mag, een voorschrift
Je moet je aan de regels van het spel houden.
- **de hulp**
het helpen
Bedankt voor je hulp!
- **plagen**
iemand voor de grap een beetje boos proberen te maken
Je moet je broer niet zo plagen!

LESVERLOOP

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Stemhebbend of stemloos

Laat de leerlingen het verschil tussen **stemhebbend** en **stemloos** ervaren: als ze hun hand op hun keel leggen en dan zoemen als een bij 'zzzz' en daarna sissen als een slang 'sssss'. Voelen ze hun stembanden trillen bij z?

Als een woord begint met z, trillen de stembanden en als een woord begint met s niet.

Toon één voor één de afbeeldingen op de **woordkaarten**.

Als de leerlingen een woord herkennen met de s, leggen ze hun vinger op de mond (ssst, stil).

Als de leerlingen een woord herkennen met de z, doen ze alsof ze slapen (zzzz).

Toon de woordkaart ter controle en spreek het woord hardop uit. Maak twee kolommen op het bord: z en s.

Uitleg

Overloop samen de **uitlegkaart**.

De leerlingen kruisen het juiste rondje aan: **H** voor **hoorwoorden**. Ze lezen de woorden van de week en eventueel de extra woorden.

Je kunt dieper ingaan op het **verschil in uitspraak op woordniveau en op zinsniveau**. Soms spreek je een z in een zin namelijk uit als s omdat je woorden met elkaar verbindt (assimilatie).

Schrijf de volgende zin op het bord: De tas is ...waar.

Lees de zin hardop voor en zeg duidelijk *swaar* (de stemhebbende z wordt een stemloze s als je ze verbindt met een stemloze klank van het voorgaande woord: is). Toch schrijf je z.

H13

hoorwoorden - 13

Woorden met s of z
Je hoort s en z.
Je schrijft s en z.

Voorbeelden

sap
som
zak
zuur

Leg je vinger op je keel.
Voel het verschil aan je keel terwijl je spreekt.

zon - som

In een zin hoor je soms s wanneer je z moet schrijven.
Zeg het woord apart. Dan hoor je wel z.

Twee maal drie is zes.

woorden van de week

de sok
de zus
saai
soms
ziek
zwaar

extra woorden

de soep	samen
de suiker	zes
de zee	
de zoen	
de zon	

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

- Opdracht 2 kan ook in duo's worden gemaakt.
- Opdracht 3 kan ook in duo's worden gemaakt.
- Als de leerlingen bij opdracht 4 een woord niet vinden, kunnen ze even met hun buur overleggen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen zetten streepjes tussen de woorden van een woordenslang. Daarin staan vier woorden met een s- en vier woorden met een z-. Die schrijven ze op in de juiste kolom.

Opdracht 3

De leerlingen vullen -s of -z in en schrijven het woord volledig op.

Opdracht 4

De leerlingen schrijven de woorden bij de afbeeldingen op.

Extra opdracht 5

De duo's overleggen in welke kolom alle woorden juist geschreven zijn.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 6

De leerlingen vullen s of z in.

Met zwakkere leerlingen kun je de eerste kolom samen maken en de tweede kolom als evaluatie gebruiken.

Aan de slag

2 Zet strepen tussen de woorden in de slang.

Schrijf de woorden in de juiste kolom.

woorden met s-	woorden met z-

3 Vul s of z in en schrijf.

Oma maakt lekkere ____ oep. _____
 Ik vind het fijn om ____ amen te zijn. _____
 Mama, ik geef je een dikke ____ oen. _____
 Opa wil altijd ____ uiker in de koffie. _____
 Die koffer is ____ waar. _____

4 Schrijf de woorden bij de afbeeldingen.

5 Kruis de kolom aan waarin alle woorden juist geschreven zijn.

zee	saai	zus	slapen	zwaar	super
sok	zalig	zing	zorgen	sap	slapen
ziek	slok	salto	zak	soet	zwart
zoep	suiker	storm	spreken	zwerm	zonder
sap	zok	swEEP	zwaai	zot	zuig
zus	zaag	snel	zebra	slap	zlang
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Terugkijken

6 Vul in: s of z.

Ik vind deze film ____ aai.
 Wij gaan ____ amen naar het feest.
 Mijn broer ligt ____ iek in zijn bed.
 Is die tas ____ waar?

Ga niet te ver de ____ ee in!
 De ____ oep is veel te heet.
 Hij doet ____ oms raar.
 Mijn ____ us is al elf jaar.

Extra

MATERIAAL

- woordkaarten met afbeeldingen van s-woorden en z-woorden (zie *Praktische info*)
- uitlegkaart H13
- leerwerkboek p. 22 en 23

PRAKTISCHE INFO

Maak woordkaarten met woorden die beginnen met een s en woorden die beginnen met een z. Je kunt de woorden van de week en de extra woorden nemen of nog andere woorden. Je vindt de woordkaarten in de [leerkrachtassistent](#).

DIDACTISCHE INFO

- In Vlaanderen is de schrijfwijze van s of z aan het begin van een woord in principe geen probleem omdat we de beginklanken s en z duidelijk onderscheiden. Het gaat in deze les dus om hoorwoorden waarbij de leerlingen spontaan de juiste beginletter zullen kiezen.
- Anderstalige kinderen of kinderen uit Nederland horen of maken dit onderscheid niet altijd op dezelfde wijze.
- Focus tijdens deze les ook op de juiste uitspraak van de woorden. Op die manier zullen de leerlingen ze zeker correct schrijven.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Zelfstandig een werkwijze gebruiken om een probleem op te lossen.
- Zintuiglijke ontwikkeling: klanken f en v kunnen onderscheiden door de vinger op de keel te leggen.

TIP

Met deze 'tongtwisters' kunnen de leerlingen extra oefenen op de uitspraak van woorden die beginnen met s of z. Laat in groepen van vier het spel spelen: vijf keer snel na elkaar lezen zonder te struikelen.

- Zeven Zaventemse Zotten zullen zeven zomerse zondagen zwemmen zonder zwembroek.
- Zus snijdt zeven scheve sneden brood.
- De slome slak sliep in de slappe sla.
- Zig zigzagde zigzaggend langs de zigzaggende weg.
- De sluipende sluipschutter sluipt sluipend langs de sluipmuur.
- Zeven zwarte zwanen zwommen zonder zorgen zingend naar de Zuiderzee.

Laat de leerlingen daarna in groepen zelf een tongtwister voor de anderen bedenken.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **zalig**
heel fijn of heel lekker
Ik lig zalig in de tuin: de zon schijnt, ik heb een koel drankje en een leuke strip bij de hand...
- **spannend**
opwindend, boeiend
Als ik een spannend boek aan het lezen ben, dan hoor ik niets van wat er rondom mij gebeurt.
- **ruig**
wild, ruw
De piraat heeft een ruige baard.
- **de zwerm**
een grote groep insecten of vogels die samen vliegen.
Een hele zwerm bijen kwam op ons af.

LESVERLOOP

Aan de slag

Aan de slag

1 Zoek de hoorwoorden met -lf, -lg, -lk, -lm of -lp en schrijf op.

Four circular word wheels with letters around the perimeter and a central dot. Below each wheel are two blank lines for writing.

2 Zoek de woorden met s- of z-.

- Niet spannend, maar _____
- Niet gezond, maar _____
- Geen broer, maar een _____
- Niet vaak, maar _____
- Niet licht, maar _____

3 Vul in: lf, lg, lk, lm, lp, s of z.

- Er zit een gat in mijn ok. Ik begin om ha negen.
- Ik vind een sche op het strand. We eten om twaa uur.
- Ik geef mama een oen. Morgen schijnt de on.
- Er hangt één wo in de lucht. Ik drink graag me.
- In de tuin staat een wi. Mijn oma woont aan de ee.

Extra

4 Zoek acht woorden → en ↓. Schrijf op.
Tip: sommige letters moet je meer dan één keer gebruiken.

A grid of letters: e l f z e s, s o e p a e a, u i z a l m m, k p r i r e, e l m g o n, r z v o l k. To the right are several blank lines for writing.

Terugkijken

5 Verbind de woorden die rijmen.

- half • elk
- zus • kalf
- kalm • klaar
- wolk • zalm
- melk • mus
- zwaar • volk

DIFFERENTIATIE

- Opdrachten 1 en 2 kunnen ook individueel aangepakt worden.
- Opdracht 4 kan ook individueel gemaakt worden.

Alle opdrachten in deze les zijn **herhalingsopdrachten**.

De leerlingen gaan meteen aan de slag.

Geef een korte werkinstructie bij de opdrachten. Begeleid enkel de leerlingen die de opdrachten moeilijk vinden en zonder jouw hulp niet verder kunnen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen herkennen de hoorwoorden op -lf, -lg, -lk, -lm en -lp.

Opdracht 2

De leerlingen vullen de juiste hoorwoorden met s- of z- in.

Als de leerlingen het juiste woord niet meteen vinden, kunnen ze kijken naar de woorden van de week die in de klas hangen of de uitlegkaart erbij nemen.

Opdracht 3

De leerlingen vullen de woorden aan met lf, lg, lk, lm, lp, s of z.

Extra opdracht 4

Het zoekwerk verloopt best in duo's. Bewaak de inbreng van beide leerlingen.

Als de leerlingen in het woordraaster woorden aanduiden die niet bestaan (bijvoorbeeld 'elm'), vraag hen dan of ze het in een zin kunnen gebruiken, hoe ze te weten kunnen komen of het woord bestaat of niet.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

De duo's verbinden de woorden die rijmen.

In deze les komen alle **spelproblemen van blok 4** aan bod. Verwijs naar de woorden aan het bord. Verwijs ook naar de **uitlegkaarten** die bij deze les kunnen gebruikt worden.

H12

hoorwoorden - 12

Woorden op -lf, -lg, -lk, -lm en -lp
Soms hoor je aan het einde van een woord **lf, lg, lk, lm** of **lp**.
Na de **l** hoor je geen **doffe e**.
Je schrijft niets tussen de **l** en de **f**.

Voorbeelden

wolf   helm
volg   schelp
wolk
scheip

Deze letters noemen we **kleefletters**.
Ze kleven aan elkaar.
Er komt niets tussen.

woorden van de week

de helm
de schelp
de wolk
lk volg.
twaalf
half

extra woorden

de film   de zalm
de melk   elf
de tulp   lk help.
het volk
de wiig
de wolf

H13

hoorwoorden - 13

Woorden met s of z
Je hoort **s** en **z**.
Je schrijft **s** en **z**.

Voorbeelden

sap
som
zak
zuur

Leg je vinger op je keel.
Voel het verschil aan je keel terwijl je spreekt.

zon - som

In een zin hoor je soms **s** wanneer je **z** moet schrijven.
Zeg het woord apart. Dan hoor je wel **z**.

Twee maal drie is zes.

woorden van de week

de sok
de zus
saai
soms
ziek
zwaar

extra woorden

de soep   samen
de suiker   zes
de zee
de zoen
de zon

MATERIAAL

- woordkaarten van vorige lessen
- uitlegkaarten H12 en H13
- leerwerkboek p. 24 en 25

PRAKTISCHE INFO

- Zorg ervoor dat de woorden van de week goed zichtbaar zijn in de klas.

DIDACTISCHE INFO

- Deze les biedt extra oefenkansen voor de spelproblemen die in de voorgaande lessen aan bod zijn gekomen.
- Focus ook op de juiste uitspraak van de woorden. Op die manier zullen de leerlingen ze zeker correct schrijven.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Op een constructieve manier elkaar verbeteren en met feedback omgaan.
- Durven hulp vragen.

TIP

- Sommige woorden van de week (en extra woorden) worden vaak gebruikt in de loop van de klasdag (half, twaalf, elf, help, soms, zes, samen). Laat ze nog een keer extra opschrijven als ze opduiken.
- Je kunt de leerlingen een **memoryspel** laten spelen met de woorden. Laat de leerlingen woordkaarten maken. Ze kiezen woorden van de uitlegkaarten en schrijven elk woord tweemaal op. Vervolgens leggen ze per duo de kaarten samen en spelen memory.

De nadruk ligt op het schrijven en nakijken van de kaartjes. Daarin zit de eigenlijke spellingactiviteit. Het spel zelf heeft uiteraard ook zijn waarde: door woorden veelvuldig te zien en (hardop) te lezen, zullen de leerlingen ze beter onthouden.

AANDACHT VOOR WOORDEN

Haal de woorden waarmee de leerlingen het tijdens de vorige lessen moeilijk hadden nog eens aan. Laat ze aan bod komen in een zinvolle context.

- **de ruiker**
een boeket bloemen
Ik koop een ruiker bloemen voor mijn mama.

LESVERLOOP

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Raad je mee?

Vraag de leerlingen zo snel mogelijk de zin af te maken: 'ork, ork, ork, soep eet ik met een...'. Sommige leerlingen kennen het mopje misschien al en zullen 'lepel' roepen, anderen roepen 'vork'. Zet de woorden **vork** en **lepel** op het bord en wijs de leerlingen erop dat je tussen p en l in 'lepel' een **doffe e** hoort en die ook schrijft, maar dat je tussen de r en de k in 'vork' geen doffe e hoort en zeker ook geen schrijft. Verwijs zeker ook naar B4Les1.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

Maak deze opdracht klassikaal.
Zoek welke woorden passen in de tekstballonnen.

Wijs erop dat je in bepaalde dialecten wel een doffe e uitspreekt bij woorden zoals *durf* en *sterk*, maar dat dit eigenlijk niet klopt. Je schrijft zeker geen e.

Op verkenning

1 **Vul woorden in.**
Kies uit: **durf** – **sterk** – **berg** – **erg**.

Vechten met de beer?
Geen probleem!
Ik ben _____
_____, hoor!

H14 hoorwoorden - 14

Woorden op -f, -rg, -rk, -rm en -rp
Soms hoor je aan het einde van een woord **rf, rg, rk, rm** of **rp**.

Na de **r** hoor je geen **doffe e**.
Je schrijft niets tussen de **r** en de **f**.

Voorbeelden

slurf arm
berg dorp
werk

Deze letters noemen we **kleefletters**.
Ze kleven aan elkaar.
Er komt niets tussen.

de slurf

woorden van de week

de arm
de berg
de slurf
het park
scherp
ik durf.

extra woorden

de harp het dorp
de kurk het werk
de scherf erg
de storm ik zorg.
de vorm

Uitleg

Overloop samen de **uitlegkaart**.

De leerlingen kruisen het juiste rondje aan: **H** voor **hoorwoorden**.
Ze lezen de woorden van de week en eventueel de extra woorden.

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

Als je merkt dat opdracht 2 voor sommige leerlingen moeilijk is, kun je een paar woorden klassikaal doen om de leerlingen vervolgens weer zelfstandig te laten werken.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen onderscheiden woorden zonder en woorden mét doffe e. Daarna vergelijken ze per twee hun antwoorden.

Opdracht 3

De leerlingen schrijven woorden bij de afbeeldingen op. Ze kunnen individueel starten en na verloop van tijd vergelijken en aanvullen wat ze nog niet hebben. Merken ze op dat er soms twee mogelijkheden zijn? (arm of sterk, storm of golf)

Niet alle rijen moeten ingevuld zijn. Voor taalzwakkere leerlingen kun je enkele afbeeldingen selecteren.

Terugkijken

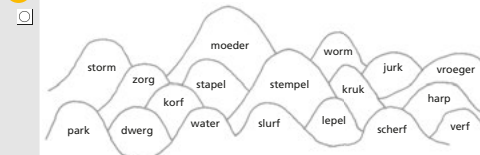
LEERWERKBOEK

Opdracht 4

Met zwakkere spellers kun je de eerste kolom samen maken en de tweede als evaluatie gebruiken.

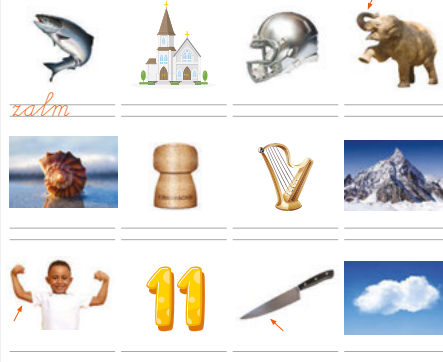
Aan de slag

2 Zet een kring om de woorden met een doffe e.

3 Schrijf de woorden bij de afbeeldingen.

Alle woorden eindigen op -lf, -lg, -lk, -lm, -lf, -rg, -rk, -rm of -rp.

Terugkijken

4 Vul in: rf, rg, rk, rm, rp, lf, lg, lk, lm of lp.

We lopen in het <i>ra</i> _____.	Heb je dat <i>ze</i> _____ bedacht?
Het is erg <i>wa</i> _____ buiten.	Mama gaat naar het <i>we</i> _____.
Dat mes is heel <i>sche</i> _____.	Ik <i>zo</i> _____ graag voor dieren.
Die <i>fi</i> _____ gaat over paarden.	Een bal heeft een ronde <i>vo</i> _____.
Oma woont in een <i>do</i> _____.	<i>Vo</i> _____ jij het spoor?

MATERIAAL

- woordkaarten (zie *Praktische info*)
- uitlegkaart H14
- leerwerkboek p. 26 en 27

PRAKTISCHE INFO

- Maak de woordkaarten die bij deze les horen en hang ze aan het bord. Je vindt de woordkaarten in de [leerkrachtassistent](#).
- Zorg dat de woorden ook na de les zichtbaar blijven in de klas.

DIDACTISCHE INFO

- In deze les komen woorden op -rf, -rg, -rk, -rm en -rp (kleefletters die aan elkaar kleven en waar geen doffe e tussen komt) aan bod. Het gaat dus om hoorwoorden waarbij de leerlingen vaak spontaan een doffe e tussen de kleefletters zetten, wat voor de algemeen aanvaarde uitspraak in Vlaanderen niet klopt.
- Focus tijdens deze les op de juiste uitspraak (zonder doffe e) van de woorden. Op die manier zullen de leerlingen ze ook correct schrijven.

In de rugzak

De woorden op -lf, -lg, -lk, -lm en -lp zijn in B4Les1 aan bod gekomen.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

Leren leren: een gepaste werkwijze toepassen om hoorwoorden correct te schrijven.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de harp**
een groot snaarinstrument dat je met je vingers bespeelt
Mijn tante speelt harp.
- **de stapel**
een heleboel op elkaar geplaatste dingen
Daar ligt een stapel boeken.
- **stapel zijn op**
erg van iets of iemand houden, dol zijn op iets of iemand
Ik ben stapel (verliefd) op jou!

Toon een afbeelding van een harp. Dit zal het woordbegrip vergroten.

LESVERLOOP

Op verkenning

1 Maak de opdracht aan het bord.

H15 hoorwoorden - 15

Woorden met meer medeklinkers
Luister goed naar de medeklinkers.
Schrijf ze in de juiste volgorde.

Voorbeelden
Woorden met twee medeklinkers
wesp kast
rups fiets

Woorden met drie medeklinkers
straat kunst
spring korst
Hij fietst.

medeklinkers: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, z

woorden van de week

de korst
de straat
de streep
de wesp
laatst
ik spring.

extra woorden

de barst de rasp
de fiets de rups
de kast eerst
de kunst ik spreek.
de muts

Aan de slag

2 Schrijf de woorden in het juiste vak.

spr-	str-	dorst	straf
		spreek	
		laatst	barst
		streep	spring
-rst	-tst	straat	fietst
		spreekje	
		korst	kletst

3 Zet de letters in de juiste volgorde en schrijf.

psru 	tmus 	ngpsir
krist 	epws 	toswr

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Klinkers en medeklinkers

Herhaal het verschil tussen klinkers en medeklinkers.

- Toon telkens een klankkaart of schrijf een letter op bord.
- Als de leerlingen een klinker zien, roepen ze die klank.
- Als de leerlingen een medeklinker zien, zwijgen ze.

Schrijf de woorden feest en fiets op het bord.

- Vertel dat er soms meerdere medeklinkers na elkaar staan.
- Onderlijn de st en ts in de woorden op bord.
- Laat de leerlingen nog meer woorden bedenken met deze medeklinkers (bv. haast, kast, best, beest of plaats, koorts, rits).

Uitleg

Overloop samen de uitlegkaart.

De leerlingen kruisen het juiste rondje aan: H voor hoorwoorden.

Ze lezen de woorden van de week en eventueel de extra woorden.

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

- Opdrachten 2 en 3 kunnen ook individueel worden aangepakt.
- Bij opdracht 3 kun je taalzwakke leerlingen best begeleiden.
- Opdracht 4 kan extra uitleg vereisen voor sommige leerlingen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen rubriceren de woorden op basis van de medeklinkercluster.

Opdracht 3

De leerlingen plaatsen de letters in de juiste volgorde en schrijven het woord.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 4

Dit is een evaluatieopdracht. De leerlingen vullen de woorden aan.

Terugkijken

4

Vul in: spr of str.

Zij trekt een *ee*p.

Ik *ee*k af met Lot.

Hij woont in een lange *aa*t.

Ik *ing* in het water.

Vul in: rst of tst.

Ik heb enorme *do*.

Zij *fi* naar het dorp.

Er zit een *ba* in de vaas.

Op mijn schram komt een *ko*.

MATERIAAL

- klankkaarten (zie *Praktische info*)
- uitlegkaart H15
- leerwerkboek p. 28 en 29

PRAKTISCHE INFO

Maak klankkaarten met daarop telkens een letter (klinkers en medeklinkers).

DIDACTISCHE INFO

In deze les komen woorden met meerdere medeklinkers na elkaar aan bod. Focus op de juiste uitspraak van de woorden. Op die manier zullen de leerlingen ze ook correct schrijven.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Strategieën toepassen om vragen en opdrachten op te lossen.
- Gericht samenwerken in duo's om tot een oplossing te komen.

TIP

- Je kunt de leerlingen uitdagen om in groepen woorden te zoeken met zo veel mogelijk medeklinkers na elkaar. Laat ze bijvoorbeeld letters uit een zakje nemen om daarmee zo lang mogelijke woorden te vormen. Ontdekken de leerlingen dat je niet eindeloos medeklinkers na elkaar kunt zetten? Wat kun je nog net wel uitspreken en wat niet?
- Weten de leerlingen dat in andere talen vaak veel meer medeklinkers na elkaar voorkomen dan in het Nederlands? Kunnen ze voorbeelden geven? Laat de leerlingen met een andere moedertaal zeker aan het woord.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de volgorde**
de manier waarop dingen elkaar volgen
Leg de kaartjes in de juiste volgorde: van licht naar donker of...

LESVERLOOP

Aan de slag

Aan de slag

1 Vervang de laatste letter van het woord door een andere letter.

 	worp <u>worm</u> berm _____ werf _____ ark _____	scherf _____ vork _____ slurp _____
------	---	---

2 Zoek de woorden in de woordenslang.
Schrijf de woorden op.

Springrup slaatsluis streep wespietsteerstloers

_____

_____

_____

_____

3 Maak een ander woord met meer medeklinkers na elkaar.

 	mus <u>mauts</u> sok _____ staat _____ rap _____	staf _____ kort _____ spookje _____ kust _____
------	---	---

4 Zet de letters in de juiste volgorde.

 	krpees _____ stor _____ tmos _____	akpr _____ rschfe _____ rksat _____
------	--	---

DIFFERENTIATIE

- Begeleid bij opdracht 1 de taalzwakkere leerlingen. Je kunt kaartjes maken met de medeklinkers die aan bod gekomen zijn. De leerlingen schrijven een woord uit de opdracht op een blaadje. Ze kiezen een medeklinkerkaart en leggen het kaartje op de laatste letter van het woord om een nieuw woord te vormen.
- De opdrachten kunnen ook individueel gemaakt worden.

Alle opdrachten in deze les zijn **herhalingsopdrachten**.

De leerlingen gaan meteen aan de slag.

Ze kunnen de uitlegkaarten raadplegen indien nodig. Geef een korte werkinstructie bij de opdrachten. Begeleid enkel de leerlingen die moeite hebben met de opdrachten en zonder jouw hulp niet verder kunnen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De duo's maken nieuwe woorden door de laatste letter van het woord te vervangen door een andere letter.

Opdracht 2

De duo's zoeken woorden in een woordenslang.

Opdracht 3

De duo's vormen nieuwe woorden door een medeklinker toe te voegen.

Opdracht 4

De duo's zetten letters in de juiste volgorde.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

De duo's vullen de woorden aan en schrijven ze op.

Extra opdracht 6

De leerlingen die tijd over hebben schrijven een tekstje met zoveel mogelijk woorden uit de les.

Terugkijken

5 Vul aan en schrijf.

 	Leg de kleren maar in de <u>ka</u> _____. Mijn zusje draagt een nieuwe <u>ju</u> _____. Die olifant heeft pijn aan zijn <u>shu</u> _____. Ik schilder met paarse <u>ve</u> _____. Jan <u>fee</u> _____ naar school. Mijn arm moet in het <u>gi</u> _____. De <u>ri</u> _____ van mijn broek is stuk. Ik geef een groot <u>fee</u> _____. Mijn mama _____ <u>eeht</u> Engels. Assepoester is een mooi _____ <u>ookje</u> _____.	_____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____
------	---	--

Extra

6 Schrijf samen een verhaal met zoveel mogelijk woorden uit deze les.

_____

_____

_____

_____

In deze les komen alle **spelproblemen van blok 4** aan bod. Verwijs naar de woorden aan het bord. Verwijs ook naar de **uitlegkaarten** die bij deze les kunnen gebruikt worden.

hi4

hoorwoorden - 14

Woorden op -rf, -rg, -rk, -rm en -rp
Soms hoor je aan het einde van een
woord **r**, **g**, **k**, **m** of **p**.

Na de **r** hoor je geen **doffe e**.
Je schrijft niets tussen de **r** en de **f**.

Voorbeelden

slurf arm
berg dorp
werk

Deze letters noemen we **kleefletters**.
Ze kleven aan elkaar.
Er komt niets tussen.

de slurf

woorden van de week

de arm
de berg
de slurf
het park
scherp
Ik durf.

extra woorden

de harp het dorp
de kurk het werk
de scherf erg
de storm Ik zorg.
de vorm

hi5

hoorwoorden - 15

Woorden met **meer medeklinkers**
Luister goed naar de medeklinkers.
Schrijf ze in de juiste volgorde.

Voorbeelden

Woorden met **twee medeklinkers**
wesp kast
rups fiets

Woorden met **drie medeklinkers**

straat kunst
spring korst
Hij fietst.

medeklinkers: **b, c, d, f, g, h, j, k, l, m,**
n, p, q, r, s, t, v, w, x, z

woorden van de week

de korst
de straat
de streep
de wesp
laatst
Ik spring.

extra woorden

de barst de rasp
de fiets de rups
de kast eerst
de kunst Ik spreek.
de muts

MATERIAAL

- uitlegkaarten H14 en H15
- leerwerkboek p. 30 en 31

PRAKTISCHE INFO

De leerlingen moeten tijdens deze les in drie opdrachten zelf woorden vormen: zorg ervoor dat ze bij jou, in een woordenboek of op de computer kunnen controleren of een woord dat ze willen vormen echt bestaat, als ze daaraan twijfelen.

DIDACTISCHE INFO

- Deze les biedt extra oefenkansen voor de spelproblemen die in de voorgaande lessen aan bod zijn gekomen.
- Focus ook op de juiste uitspraak van de woorden. Op die manier zullen de leerlingen ze zeker correct schrijven.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Op een constructieve manier elkaar verbeteren en met feedback omgaan.
- Reflecteren over het leerproces: stap voor stap aan elkaar uitleggen hoe ze tot een oplossing gekomen zijn.

TIP

Laat de leerlingen (bijvoorbeeld tijdens de les muzische vorming) de zinnen die ze op het einde van de les hebben geschreven, illustreren. Zo worden die nog mooier om in de klas op te hangen.

AANDACHT VOOR WOORDEN

Haal de woorden waarmee de leerlingen het tijdens de vorige lessen moeilijk hadden nog eens aan. Laat ze aan bod komen in een zinvolle context.

- **vervangen**
in de plaats komen van
Ik vervang jullie juf zo lang ze ziek is.
of
in de plaats zetten van
Vervang de eerste letter door een andere letter.
- **de berm**
een strook gras vlak naast de rijbaan
In de berm groeien allerlei soorten wilde bloemen.
- **de werf**
een plaats waar schepen gerepareerd worden
of: een bouwterrein
Het schip is op de werf.
- **de ark**
een woonboot
ook: het schip dat Noach bouwde om zijn familie en alle dieren van de zondvloed te redden (een verhaal uit de Bijbel)
Mijn tante woont op een ark.

Toon afbeeldingen van de berm, de werf en de ark. Dit zal het woordbegrip vergroten.

LESVERLOOP

Op verkenning

1

Lees de verhaaltjes.

Verhaal 1

silke eet niet en drinkt niet ze voelt zich slecht
ze kijkt somber voor zich uit ze is verdrietig
haar konijn is doodgegaan
silke voelt zich nu eenzaam
ze kan nergens meer van genieten

Verhaal 2

Silke eet niet en drinkt niet.
Ze voelt zich slecht.
Ze kijkt somber voor zich uit.
Ze is verdrietig.
Haar konijn is doodgegaan.
Silke voelt zich nu eenzaam.
Ze kan nergens meer van genieten.

Welk verhaal kun je het makkelijkst lezen? Verhaal 1 of verhaal 2? _____

Hoe komt dat? _____

_____

R1

regelwoorden - 1

Hoofdletters en leestekens

Je gebruikt hoofdletters en leestekens om een tekst leesbaarder te maken.

- Een zin begint met een **hoofdletter**.
- Een mededelende zin eindigt met een **punt (.)**.
- Een vragende zin eindigt met een **vraagteken (?)**.
- Een uitroep, bevel of waarschuwing eindigt met een **uitroepteken (!)**.

Aan het begin van een zin schrijf je een **hoofdletter**.
Zo zie je waar een nieuwe zin begint.

Aan het einde van een zin schrijf je een **leesteken**:

- **een punt (.)**
Ik woon in de stad.
Het boek is spannend.
- **een vraagteken (?)**
Eet jij graag spruiten?
Waar is mijn boek?
- **een uitroepteken (!)**
Doe het licht uit!
Zo lief van jou!

Op verkenning

BESPREKING DOOR DE LEERKRACHT

Opdracht 1

Projecteer 'Verhaal 1' op het bord, of laat het verhaal in het leerwerkboek lezen.

Bespreek:

- Wat is er moeilijk? Waarom?
- Wat ontbreekt er?
- Hoe zou het makkelijker gaan?

Laat de leerlingen 'Verhaal 2' lezen.

Bespreek:

- Wat was er nu anders?
- Welke verschillen merk je op?

Maak de overgang naar de uitleg over **hoofdletters en leestekens**.

Uitleg

Overloop samen de **uitlegkaart**. De leerlingen kruisen het juiste rondje aan: **R** van **regelwoorden**.

Betrek de leerlingen door hen de voorbeeldzinnen hardop te laten lezen.

Let op de **intonatie**. Op het einde van een mededelende zin gaat je intonatie omlaag, op het einde van een vragende zin gaat de intonatie omhoog. Laat de leerlingen de uitroepende zinnen luid roepen.

Inzien dat een zin begint met een hoofdletter en eindigt met een punt, een vraagteken of een uitroepteken.

Het verschil herkennen tussen een zin die eindigt met een punt, een vraagteken en een uitroepteken.

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

- Opdracht 2 kan ook in duo gemaakt worden.
- Als opdracht 3 individueel aangepakt wordt, laten de leerlingen hun zinnen lezen aan hun buur.

LEERWERKBOEK

Opdracht 2

De leerlingen kleuren de mededelende zinnen, onderstrepen de vragende zinnen en omcirkelen de uitroepende zinnen. Daarna vergelijken ze hun oplossingen met hun buur.

Opdracht 3

De leerlingen bedenken zelf drie zinnen.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 4

Dit is een evaluatieopdracht.

De leerlingen vullen het verhaal aan met leestekens en hoofdletters.

Aan de slag

2

Soorten zinnen.

- Gewone zin: kleur
- Vragende zin: onderstreep
- Zin met uitroepetekens: omkring

3

Maak zelf drie zinnen.

- Een mededelende zin met een punt.
- Een vragende zin met een vraagteken.
- Een uitroepende zin met een uitroepetekens.

Terugkijken

4

Vul het verhaal aan met leestekens en hoofdletters.

bambi heeft veel vriendjes.

weet je wie zijn beste vriend is

stampertje, het konijn, is zijn beste vriend

ze maken samen veel plezier

op een dag horen ze geritsel in de struiken

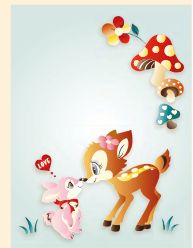
wat is dat

wie is daar

aaaaah, het zijn jagers

waarom doen mensen dit toch

schamen ze zich niet

MATERIAAL

- uitlegkaart R1
- leerwerkboek p. 32 en 33

PRAKTISCHE INFO

Maak de leestekens in de klas ook zichtbaar. Je kunt eventueel grote kaarten maken met daarop telkens één zin. Gebruik zinnen die eindigen met een punt, een vraagteken en een uitroepteken.

DIDACTISCHE INFO

- Tijdens deze les gaat het over het juiste gebruik van hoofdletters aan het begin van een zin en het juiste gebruik van leestekens aan het einde van een zin. Focus tijdens deze les ook op de juiste intonatie bij het hardop lezen van zinnen.
- Bij de opdrachten gebruiken de leerlingen zelf hoofdletters voor zover ze dat al kunnen, rekening houdend met aanvankelijk schrijven. De hoofdletters die ze nog niet kunnen schrijven, vervangen ze door een streepje onder de letter. Dat geldt voor deze en alle volgende lessen van dit blok. Maak de volgende afspraak met de leerlingen: als ze de hoofdletter van een bepaalde letter nog niet hebben leren schrijven, zetten ze een streep onder die letter.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Leren leren: expliciteren van gebruikte strategie.
- Gericht samenwerken in duo's om tot een oplossing te komen.

TIP

Wijs de leerlingen erop dat ze door deze leestekens ook bij het stil lezen weten of een zin als gewone zin, vraag of uitroep is bedoeld. Wellicht ontdekken ze ook veel komma's in teksten; laat ze verkennen waarvoor dat leesteken zou dienen.

AANDACHT VOOR WOORDEN

- **de waarschuwing**
wat je zegt om iemand te wijzen op gevaar of iets vervelends
Dit is de laatste waarschuwing: als je nu niet stopt, zal ik je straffen!
- **het bevel**
iets wat je van iemand anders moet doen
Op bevel van de brandweer moest iedereen de school verlaten.
- **woedend**
heel erg boos
Mama werd woedend toen ze zag dat kleine zus op de muur getekend had.

LESVERLOOP

Aan de slag

Aan de slag

1 Vul in: lf, lg, lk, lm, lp, rf, rg, rk, rm of rp.

Een *sche* _____ op het strand. Dat *du* _____ ik echt niet.
 Eén *wo* _____ in de lucht. Hij draagt een *he* _____.
 Ben je *ste* _____? Help dan mee. De *be* _____ is hoog.
 Ik begin om *ha* _____ negen. Dat mes is *sche* _____.
 De *ku* _____ blijft drijven. Ik *vo* _____ de pijn.

2 Vul s of z in en schrijf.

Eerst eten we _____ *oep*. _____
 Die kist is heel _____ *waar*. _____
 Er zit een gat in mijn _____ *ok*. _____

3 Maak telkens twee woorden.

<i>stree</i> _____	_____ <i>ovst</i>	<i>stree</i> _____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____ <i>eest</i>	<i>spoo</i> _____	_____ <i>oets</i>
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

4 Vul de leestekens en hoofdletters aan.

ga niet te ver de zee in!
 pas op voor de hoge golven
 ben jij niet bang voor die golven
 ik ben er erg bang voor
 woesj
 daar komt de volgende golf al
 spring je nog een keer

DIFFERENTIATIE

- Laat de leerlingen samenwerken voor opdracht 5 als ze niet meer weten of de woorden bij het hoor- of onthoudspoor horen.
- Loop rond en geef tips opdat de leerlingen de gelijkenissen tussen woorden van dezelfde categorie zouden zien.
- Alle opdrachten kunnen in duo of individueel worden gemaakt.

Alle opdrachten zijn **herhalingsopdrachten**.

De leerlingen gaan meteen aan de slag.

Geef slechts een korte werkinstructie bij de opdrachten. Begeleid enkel de leerlingen die moeite hebben met de opdrachten en zonder jouw hulp niet verder kunnen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen oefenen de **hoorwoorden** op -lf, -lg, -lk, -lm, -lp, -rf, -rg, -rk, -rm en -rp.

Opdracht 2

De leerlingen oefenen de **hoorwoorden** met s- of z-.

Opdracht 3

De leerlingen oefenen de hoorwoorden met **meer medeklinkers** na elkaar. Zorg ervoor dat de leerlingen bij jou (of in een woordenboek) kunnen controleren of woorden met bepaalde begin- of eindletters echt bestaan.

Opdracht 4

De leerlingen oefenen het toepassen van de regels voor **hoofdletters** en **leestekens**.

Let op: een punt en een uitroepteken kunnen soms op dezelfde plaats worden gebruikt, afhankelijk van hoe de zin wordt begrepen/gelezen.

Ga in op de verschillen als de leerlingen dit vaststellen.

Terugkijken

LEERWERKBOEK

Opdracht 5

De leerlingen sorteren de woorden met de **verschillende spelproblemen** in vijf kolommen. Ook spelproblemen uit de vorige blokken komen daarbij aan bod. Ze kleuren boven iedere kolom het juiste rondje (hoorwoorden of onthoudwoorden).

Terugkijken

5 Schrijf de woorden in het juiste vak. Kruis het juiste rondje aan.

H R O <i>duimpje</i>	H R O <i>betaal</i>	H R O <i>kooi</i>
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
H R O <i>vork</i>	H R O <i>blauw</i>	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	

De hoor- en regelwoorden van blok 4 correct schrijven.
De regels voor hoofdletters aan het begin van de zin en het juiste leesteken aan het einde van de zin correct toepassen.

In deze les komen alle **spelproblemen van blok 4** aan bod. Verwijs naar de woorden aan het bord. Verwijs ook naar de **uitlegkaarten** die bij deze les kunnen gebruikt worden.

H12 hoorwoorden - 12

Woorden op -f, -lg, -lk, -lm en -lp
Soms hoor je aan het einde van een woord **f, lg, lk, lm** of **lp**.
Na de **l** hoor je geen **doffe e**.
Je schrijft niets tussen de **l** en de **f**.

Voorbeelden
wolf helm
volg schelp
wolk
schelp

Deze letters noemen we **kleefletters**.
Ze kleven aan elkaar.
Er komt niets tussen.

de wolk

woorden van de week
de helm
de schelp
de wolk
ik volg.
twaalf
half

extra woorden
de film de zalm
de melk eif
de tulp ik help.
het volk
de wilg
de wolf

H13 hoorwoorden - 13

Woorden met s of z
Je hoort **s** en **z**.
Je schrijft **s** en **z**.

Voorbeelden
sap
som
zak
zuur

z
Leg je vinger op je keel.
Voel het verschil aan je keel terwijl je spreekt.

zon - som

In een zin hoor je soms **s** wanneer je **z** moet schrijven.
Zeg het woord apart. Dan hoor je wel **z**.

Twee maal drie is zes.

woorden van de week
de sok
de zus
saai
soms
ziek
zwaar

extra woorden
de soep samen
de suiker zes
de zee
de zoen
de zon

H14 hoorwoorden - 14

Woorden op -r, -rg, -rk, -rm en -rp
Soms hoor je aan het einde van een woord **r, rg, rk, rm** of **rp**.
Na de **r** hoor je geen **doffe e**.
Je schrijft niets tussen de **r** en de **t**.

Voorbeelden
slurf arm
berg dorp
werk

Deze letters noemen we **kleefletters**.
Ze kleven aan elkaar.
Er komt niets tussen.

de slurf

woorden van de week
de arm
de berg
de slurf
het park
scherp
ik durf.

extra woorden
de harp het dorp
de kurk het werk
de scherf erg
de storm ik zorg.
de vorm

H15 hoorwoorden - 15

Woorden met meer medeklinkers
Luister goed naar de medeklinkers.
Schrijf ze in de juiste volgorde.

Voorbeelden
Woorden met **twee medeklinkers**
wesp kast
rupp fiets

Woorden met **drie medeklinkers**
straat kunst
spring korst
Hij fietst.

medeklinkers: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, z

woorden van de week
de korst
de straat
de streep
de wesp
laatst
ik spring.

extra woorden
de barst de rasp
de fiets de rups
de kast eens
de kunst ik spreek.
de mus

R1 regelwoorden - 1

Hoofdletters en leestekens
Je gebruikt hoofdletters en leestekens om een tekst leesbaarder te maken.

- Een zin begint met een **hoofdletter**.
- Een mededelende zin eindigt met een **punt (.)**.
- Een vragende zin eindigt met een **vraagteken (?)**.
- Een uitroep, bevel of waarschuwing eindigt met een **uitroepteken (!)**.

Aan het begin van een zin schrijf je een **hoofdletter**.
Zo zie je waar een nieuwe zin begint.

Aan het einde van een zin schrijf je een **leesteken**:

- **een punt (.)**
Ik woon in de stad.
Het boek is spannend.
- **een vraagteken (?)**
Eet jij graag spruiten?
Waar is mijn boek?
- **een uitroepteken (!)**
Doe het licht uit!
Zo lief van jou!

MATERIAAL

- uitlegkaarten H12, H13, H14, H15 en R1
- leerwerkboek p. 34 en 35

DIDACTISCHE INFO

In deze les krijgen de leerlingen de kans om de spelproblemen die in blok 4 aan bod zijn gekomen goed te oefenen en zo te verankeren. Ook het toepassen van de regels om hoofdletters en leestekens juist te schrijven wordt extra geoefend.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

- Onder begeleiding verband zien tussen nieuwe informatie en informatie waarover ze reeds beschikken.
- Strategieën toepassen om vragen en opdrachten op te lossen.

TIP

- Deze les heeft als doel verder te oefenen op behandelde spelproblemen. Het is niet de bedoeling nu al te beoordelen.
Succeservaringen opdoen is op dit moment belangrijker.
Zorg ervoor dat de leerlingen plezier beleven aan het spellen.
- Als verrijkingsopdracht kunnen de leerlingen *Dictée met twee* spelen. Ze moeten dan goed letten op hun uitspraak.

AANDACHT VOOR WOORDEN

Haal de woorden waarmee de leerlingen het tijdens de vorige lessen moeilijk hadden nog eens aan. Laat ze aan bod komen in een zinvolle context.

LESVERLOOP

Aan de slag

DIFFERENTIATIE

Je kunt de woordenpuzzel bij opdracht 1 ook in duo's of klassikaal doornemen, opdat alle leerlingen samen klaar zijn.

In deze les komen alle spelproblemen van blok 4 aan bod. Verwijs naar de woorden aan het bord. Verwijs ook naar de uitlegkaarten die bij deze les kunnen gebruikt worden.

Alle opdrachten zijn **herhalingsopdrachten**. De leerlingen gaan meteen aan de slag. Geef slechts een korte werkinstructie bij de opdrachten. Begeleid enkel de leerlingen die moeite hebben met de opdrachten en zonder jouw hulp niet verder kunnen.

LEERWERKBOEK

Opdracht 1

De leerlingen schrijven de juiste woorden bij de afbeeldingen. Verticaal wordt zo het nieuwe woord 'geheim agent' gevormd.

Bespreek:

- Wat is een geheim agent? (een spion)
- Wat doet een geheim agent? (hij doet onderzoek om mensen te beschermen tegen gevaren en boeven)
- Waarom is het 'geheim'? (omdat niemand weet dat die persoon een geheim agent is)

Opdracht 2

Lees samen het **briefje** van de boeven dat geheim agent Storm ontving. De leerlingen moeten agent Storm helpen om het losgeld voor de baron op tijd te betalen.

Eerst moeten ze een **schuilnaam** hebben omdat de hele missie uiteraard geheim is. Laat de leerlingen hun eigen naam achterstevoren schrijven of laat ze zelf een schuilnaam bedenken.

Opdracht 3

De leerlingen moeten een eerste code kraken om te weten **waar** het losgeld betaald moet worden.

Aan de slag

1 Schrijf de juiste woorden naast de afbeeldingen.

Lees de letters in de gekleurde vakjes van boven naar beneden.

Welk woord lees je? _____

2 Geheim agent Storm heeft dit briefje ontvangen.

**WE HERBEN BARON
ROESTHELM ONTVOERD!
BETAAL HET LOSGELD
MORGEN OP HIJ GAAT VRAAN!**

Agent Storm heeft jouw hulp nodig.
Alles is geheim.
Jij moet dus ook een schuilnaam hebben.

Schrijf je schuilnaam op. _____

3 Vul de leestekens en hoofdletters aan.

help me toch!	doe het nu
waarom ben je zo woedend	is de politie er al
ik ben geheim agent 007	aaah, ik ben bang
hoe voel je je	de boef is gevangen
mijn zus is verdrietig	kun je de code kraken

Zoek nu de plaats. Kijk goed naar de zinnen en tel.

- Als je denkt dat de meeste met een punt eindigen: Park in Zemst
- Als je denkt dat de meeste met een vraagteken eindigen: Kerkstraat in Sluizen
- Als je denkt dat de meeste met een uitroepteken eindigen: Markt in Zoutleeuw

MATERIAAL

- per leerling: een bedankbrief van de baron (zie *Praktische info*)
- een brief van de boeven (zie *Praktische info*)
- uitlegkaarten H12, H13, H14, H15 en R1
- leerwerkboek p. 36 en 37

PRAKTISCHE INFO

- Je kunt voor elke leerling een bedankbrief van de baron maken:
Beste geheim agent (schuilnaam)
Bedankt om agent Storm te helpen. Ik was heel bang, maar jij hebt mij gered!
Je bent nu een echte geheim agent!
Getekend
Baron von Roesthelm
- Je kunt het briefje van de boeven (zie leerwerkboek, opdracht 2) in een envelop steken en die bovenhalen in de klas om zo wat meer spanning te creëren.

DIDACTISCHE INFO

In deze les komen alle spelproblemen van blok 4 aan bod. Verwijs naar de woorden aan het bord. Verwijs ook naar de uitlegkaarten die bij deze les kunnen gebruikt worden.

VAKOVERSCHRIJDENDE DOELEN

Plezier beleven aan taal.

AANDACHT VOOR WOORDEN

Haal de woorden waarmee de leerlingen het tijdens de vorige lessen moeilijk hadden nog eens aan. Laat ze aan bod komen in een zinvolle context.

- **de geheim agent**
een spion, iemand die iets of iemand ongemerkt nauwkeurig in de gaten houdt en stiekem informatie verzamelt bij de vijand om mensen te beschermen tegen gevaar
De geheim agent heeft de gevaarlijke plannen van Boris de Verschrikkelijke ontdekt.
- **de schuilnaam**
een verzonden naam die je gebruikt als je je eigen naam verborgen wilt houden
Ik werk onder de schuilnaam Tijger.
- **het losgeld**
het geld dat je moet betalen om iemand die ontvoerd is vrij te krijgen
We willen 100.000 euro losgeld vóór drie uur vanmiddag!

Contacteer onze Zwijsen adviseurs

Heb je vragen over dit **Doe-het-zelfpakket** of over *Studio taal en spelling*? Onze adviseurs staan voor je klaar om al je vragen te beantwoorden. De Zwijsen adviseurs kunnen je ook op de hoogte brengen van interessante acties en promoties.

Anneleen Coppens

T 0497 77 51 30
anneleen.coppens@
uitgeverijzwijsen.be

Elke Verhulst

T 0490 66 60 95
elke.verhulst@
uitgeverijzwijsen.be

Tim Francis

T 0496 87 53 86
tim.francis@
uitgeverijzwijsen.be

Evelyn Vernimmen

T 0473 36 02 21
evelyn.vernimmen@
uitgeverijzwijsen.be

Stephanie Lodrioor

T 0473 33 13 23
stephanie.lodrioor@
uitgeverijzwijsen.be

Hanne Vertessen

T 0494 70 68 77
hanne.vertessen@
uitgeverijzwijsen.be

Annouk Thijs

T 0474 68 01 02
annouk.thijs@
uitgeverijzwijsen.be

www.uitgeverijzwijsen.be/mijnadviseur
Ontdek welke adviseur verantwoordelijk is voor
jouw school/gemeente.

© 2021 Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen
maakt deel uit van WPG

ISBN 9789463682879

D/2021/1919/065

NUR 191

In deze uitgave van 'Studio taal/spelling' werd gebruikgemaakt van materiaal van 'Estafette editie 3' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen B.V., Tilburg) en 'Zie zo Taal/Spelling' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen).

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaandelijke toestemming van de uitgever.

Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

Aan het verwerven, waar nodig, van toestemming tot overname is door de uitgever de uiterste zorg besteed. Zou desondanks blijken dat een rechthebbende over het hoofd is gezien, dan verzoeken wij deze contact op te nemen met Uitgeverij Zwijsen België N.V.

Studio taal

Met Studio taal, de nieuwe taalmethode voor leerjaar 2 tot 6,
breng je samen taal tot leven!

www.studiotaal.be

Studio spelling

Studio spelling vormt samen met Studio taal de perfecte
combinatie voor je spelling- en taalonderwijs.

www.studiospelling.be

Studio taal & spelling bij jou op school?
Vraag nu jouw presentatie!

Onze Zwijsen adviseurs komen graag met de
materialen naar jouw school om *Studio taal* & *Studio
spelling* inhoudelijk toe te lichten.

Bel ons op 03 205 94 94 voor een afspraak.

Uitgeverij Zwijsen België

Klantendienst – telefoon: 03 205 94 94

E-mail: info@uitgeverijzwijsen.be

www.uitgeverijzwijsen.be